MASTER
NEGATIVE
NO. 93-81175-18

MICROFILMED 1993

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES/NEW YORK

as part of the
"Foundations of Western Civilization Preservation Project"

Funded by the
NATIONAL ENDOWMENT FOR THE HUMANITIES

Reproductions may not be made without permission from
Columbia University Library

// COPYRIGHT STATEMENT

The copyright law of the United States - Title 17, United States Code - concerns the making of photocopies or other reproductions of copyrighted material.

Under certain conditions specified in the law, libraries and archives are authorized to furnish a photocopy or other reproduction. One of these specified conditions is that the photocopy or other reproduction is not to be "used for any purpose other than private study, scholarship, or research." If a user makes a request for, or later uses, a photocopy or reproduction for purposes in excess of "fair use," that user may be liable for copyright infringement.

This institution reserves the right to refuse to accept a copy order if, in its judgement, fulfillment of the order would involve violation of the copyright law.

AUTHOR:

ALBERT, PAUL

TITLE:

DE RHESO TRAGOEDIA

...

PLACE:

HALIS SAXONUM

DATE:

1876

Master Negative #

93-81175-18

COLUMBIA UNIVERSITY LIBRARIES
PRESERVATION DEPARTMENT

BIBLIOGRAPHIC MICROFORM TARGET

Original Material as Filmed - Existing Bibliographic Record

88EX8
IM Albert, Paul, 1855-
De Rheso tragoedia ... Halis Saxonum, formis Ploetzianis, 1876.
45 p. 22 cm.

Thesis. Halle.
Bound with: Menzer, Otto. De Rheso tragoedia. 1876. Volume of pamphlets

8 Box 46 Another copy
~~Copy in Classics Reading Room.~~
D88ED
~~28~~
v.1

4711

Restrictions on Use:

TECHNICAL MICROFORM DATA

FILM SIZE: 35 REDUCTION RATIO: 11x
IMAGE PLACEMENT: IA (IIA) IB IIB
DATE FILMED: 3-18-93 INITIALS Susan
FILMED BY: RESEARCH PUBLICATIONS, INC WOODBRIDGE, CT

AIIM

Association for Information and Image Management

1100 Wayne Avenue, Suite 1100
Silver Spring, Maryland 20910

301/587-8202

Centimeter

Inches

MANUFACTURED TO AIIM STANDARDS
BY APPLIED IMAGE, INC.

Euripides. 19 30

DE
RHESO TRAGOEDIA.

DISSERTATIO INAUGURALIS PHILOLOGICA
QUAM
CONSENSU ET AUCTORITATE
AMPLISSIMI PHILOSOPHORUM ORDINIS
IN
ACADEMIA FRIDERICIANA HALENSI CUM
VITEBERGENSI CONSOCIATA
AD
SUMMOS IN PHILOSOPHIA HONORES
RITE IMPETRANDOS
UNA CUM THESIBUS
DIE XVIII. M. JULII A. MDCCCLXXVI. HORA XII.
PUBLICE DEFENDET
AUCTOR

PAULUS ALBERT
ANHALTINUS.

ADVERSARIORUM PARTES SUSCEPERUNT:
FRID. FRAESDORF, CAND. PHIL.
O. TRAEGER, STUD. PHIL.

HALIS SAXONUM
FORMIS PLOETZIANIS.
MDCCCLXXVI.

O. METTIO

CARISSIMO AC BENEVOLENTISSIMO.

Postquam de Rheso tragoedia permulti iique doctissimi viri in utramque partem disputaverunt, cum alii ab Euripide conscriptam esse fabulam statuerent, alii ei tribuendam esse negarent: hodie non dico omnes sed plerique inter se consentiunt non esse Rhesum profectam ab eo cuius nomine tradita est. Cui sententiae ii quoque favent qui recentiore aetate aliquid protulerunt de hac re: Fr. Hagenbachius[1]), Merschmannus[2]), Menzerus[3]). Ii quid senserint de nostra tragoedia quidque visum sit ceteris de fabulae et compositione, et dictione, et auctore priusquam accuratius perlustrem, de veterum grammaticorum testimoniis uberius agere mihi liceat. Ad ea enim omnem disputationem referre in animo est eorumque secutus auctoritatem nihil esse caussae demonstrare conabor, cur ab Euripide abiudicanda credatur nostra tragoedia.

Certa testimonia quibus Euripidis esse hanc fabulam comprobatur exstant quinque, quorum quod gravissimum esse censeo ad Cratetem est referendum auctorem. Is enim falsa protulisse arguens Euripidem in siderum commemoratione excusat ea vitia propter iuvenilem eius aetatem id quod perspicitur ex his quae a scholiasta annotata sunt ad Rhes. 528: *Κράτης ἀγνοεῖν φησι τὸν Εὐριπίδην διὰ τὸ νέον ἔτι εἶναι ὅτε Ῥῆσον ἐδίδασκε.* Quam Cratetis sententiam Hermannus[4]) ut funditus labefactaret haec coniecit. Cratetem dicit quem constet contra Aristarchum disputare solitum esse et cupidissimum semper fuisse novi aliquid atque ingeniosi proferendi,

---

1) Hagenbach: De Rheso tragoedia. Basiliae 1863.
2) Merschmann: Programm des Gymnasiums zu Fraustadt 1866.
3) Menzer: De Rheso tragoedia. Berolini 1867.
4) Hermann: Opusc. 3 p. 262 sq. De Rheso tragoedia.

cum sibi persuadere non posset hanc fabulam ad Euripidem pertinere, ut omnes removeret difficultates, finxisse eam ab adulescente esse compositam, Aristarchum autem dubitasse de Euripide auctore. Quam esse suam coniecturam ipse concedit[1]: „Sed postquam ex illis scholiis (Vaticanis) cognovimus nostram Rhesum Aristarcho et Crateti notam fuisse, ex quo probabiliter coniicimus Aristarchum eam non genuinam iudicasse" etc. Speciosa quidem sunt haec sed futilia. Longe aliud de hoc testimonio placet Vatero[2]). Is enim ratus versus nostrae tragoediae 962 sq. referendos esse ad Amphipolin conditam Rhesique ossa ad Strymonem sepulta, quas res Polyaenus tradidit 6, 53, de adulescente Euripide Rhesi auctore cogitari posse infitiatur, sed fabulam actam esse statuit Euthymene archonte Ol. 85, 4 vel Lysimacho Ol. 86, 1 quippe ad quorum aetatem pertineant ea, quae ab illo scriptore produntur. Huic vero sententiae cum videat Cratetis officere verba, eum credi iubet in errorem esse delapsum nominibus duorum archontum, Lysicratis Ol. 81, 4 et Lysimachi Ol. 86, 1 confusis. Itaque Vaterus eandem culpam commisit quam Hermannus, testimonium grave neglexit, coniecturam supposuit. — Praeterea ad v. 4 quae adscripta sunt a scholiasta eundem testantur Cratetem genuinam iudicasse nostram Rhesum, ibi enim legitur: *ὁ δὲ Κράτης δείκνυσιν ὅτι κατὰ τὸν Εὐριπίδην πενταφύλακος ἔνθα ἐκτίθησιν τὰ ὑπ' αὐτοῦ εἰρημένα· τίς ἐκηρύχθη πρώτην φυλακήν* etc.

Deinde duo affero testimonia, alterum Dionysodori, alterum Parmenisci, quorum grammaticorum uterque commentario Rhesum instruxit, neuter de Euripide dubitavit. Quod scholia docent haec:

ad v. 508:

Θυμβραῖον — παρὰ τὴν ἱστορίαν ὁ γοῦν Διονυσόδωρος ἐν τοῖς παρὰ τοῖς τραγῳδοῖς ἡμαρτημένοις φησὶν οὕτως· ὁ δὲ Εὐριπίδης τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἄλσος τοῦ Θυμβραίου στάδια ν' ἀπέχον τῆς πόλεως μετὰ τῶν πυλῶν εἶναί φησιν etc.

---

1) l. l. p. 278.

2) Vater: Editio Rhesi. Vind, 162.

deinde ad v. 525:

ὅταν γάρ φησιν (sc. *Παρμενίσκος*) *Εὐριπίδης λέγει· καὶ ἑπτάποροι Πλειάδες αἰθέριαι οὐ δύεσθαι* etc.

Ex hisce scholiis apparet iniuste Hagenbachium[1]) negasse certis posse demonstrari argumentis hos cum Cratete fecisse. Cum vero essent Aristarchi discipuli nemo iure opinor Vatero crimini dabit quod magistrum idem sensisse de nostra fabula suspicatus est. Sed certi nihil amplius potest afferri quam commentarium eum adiecisse ad hance Rhesum, cuius saepius rationem habet scholiasta.

Denique argumentorum mentio facienda est quae huic fabulae addita sunt. Itaque auctor alterius argumenti hanc quae in nostris manibus est tragoediam in didascaliis fuisse statuit et Euripidi esse adiudicandam, id quod ex his verbis intellegitur: *ἐν μέντοι ταῖς διδασκαλίαις ὡς γνήσιον ἀναγέγραπται καὶ ἡ δὲ περὶ τὰ μετάρσια πολυπραγμοσύνη τὸν Εὐριπίδην ὁμολογεῖ.* Alterum vero argumentum nomine Aristophanis Byzantii proditum ad nostram Rhesum spectare cum ex universa summae descriptione tum ex hisce mihi videtur elucere: *ὁ χορὸς συνέστηκεν ἐκ φυλακῶν Τρωικῶν οἳ καὶ προλογίζουσι· περιέχει δὲ τὴν κυκτεγερσίαν.*

Constat igitur Euripidis caussam defendisse veteres grammaticos quinque nec eos infimos: Cratetem, Dionysodorum, Parmeniscum, argumentorum scriptores.

Sed tamen etiamsi haec certa exstant testimonia, multi viri atque ii eximia quadam instructi doctrina suspitionem moverunt de nostra tragoedia neque hoc temere sed gravibus moti rationibus. Ac primum quidem iam antiquis temporibus fuisse qui in dubium vocarent argumento docemur in quo haec scripta reperiuntur: *τοῦτο τὸ δρᾶμα ἔνιοι νόθον ὑπενόησαν, Εὐριπίδου δὲ μὴ εἶναι.* Ad quos pertineat illud *ἔνιοι* non patet, coniicere tamen licet esse non tam ad eos referendum qui inter summos atque praeclarissimos solent numerari quam ad inferioris notae grammaticos.

---

1) l. l. p. 11.

Multo gravius est quod recentiore aetate alii alia proferentes in Rhesum invecti sunt, ita quidem ut partim in compositione tragoediae partim in dictione ac genere dicendi plurima reprehenderent. Omnes illos viros deinceps enumerare longum est, ego satis habeo Hermanni disputationem commemorasse in quam conscribendam cum summam subtilitatem atque ingenii singulare acumen adhibuisse mihi videtur, tum omnia fere aut gravissima certe congessisse quae ansam possunt praebere reprehensionis. Quicunque postea de hac materia scripserunt, Hermanno quasi duce ac magistro utuntur velut Hagenbachius cuius libellum qui aliqua cum diligentia perlegerit nihil fere inesse concedet quod ille non expresserit aut tanquam lineamentis adumbrarit. Hac una re bene arbitror eum meritum esse quod initio disputationis suae indicem subiecit eorum qui de Rheso omnino egerunt. Eadem est ratio Merschmanni qui etiamsi nonnulla prorsus silentio praetermisit quae praetermitti non debebant, singula levius attigit quam decebat, hoc tamen mihi videtur praestitisse quod praestare sibi proposuit, ut breviter explicaret doctorum virorum de hac fabula iudicia atque opiniones. Menzerus denique Hermanni vestigia prorsus persecutus est nec ab eo usquam recessit.

Universam vero hanc quaestionem ita instituere in animo est, ut prius illa perpendam quae in compositionem fabulae cadunt, deinde de dictione exponam et metricam accuratius perscruter rationem.

Iam ut ab Hermanno principium capiat disputatio, is quinque caussas affert quae credi vetent ab Euripide conscriptam esse Rhesum, quarum caussarum eam quae ad dicendi genus pertinet hic omitto.

Primum igitur ipsam Rhesi fabulam ad scribendam tragoediam idoneam esse negat. Idemque iudicat Bernhardyus [1]) qui haec statuit: „Schon der Mythus des Rhesus taugt um so weniger für die tragische Darstellung, als er weder eine sittliche Verwicklung nach ein pathetisches Motiv gewärt,“

¹) Lit.-Gesch. II. 2, 496.

nec ab iis dissentiunt Hagenbachius ac Menzerus. Sed omnes hi viri qui materiae tenuitatem caussam exhibuerunt, cur spuria habenda esset tragoedia, sibi non constare mihi videntur. Affirmant enim quod Dolonia non conveniat fabulae componendae, ut Euripides nostram Rhesum scriberet fieri non potuisse et tamen statuunt iidem omnes illum Euripidem composuisse tragoediam hoc nomine inscriptam quae quidem perierit. An summa alia erat atque quae in Iliade est, tam diversa ab hac ut nec de Dolone, nec de Rhesi caede per Diomedem atque Ulixem facta, nec de ceteris rebus quae apud Homerum describuntur ageretur? Sed tamen si is ne prodiit quidem quem primas agere partes ex ipso titulo videtur elucere, Euripides fabulam suam non debuit inscribere Rhesum. Cum vero secundum illorum sententiam composuerit Rhesum, ut sibi constent, fateantur necesse est nihil esse quod propter ipsam materiam ab illo abiudicemus fabulam.

At aliae restant caussae quae num graviores putandae sint iam perscrutemur. Esse enim ait Hermannus in hac tragoedia multa quae nos credere vetent in scaenam eam productam esse nec potius scriptam ad legendum ab imitatore. Eius generis arbitratur esse initium quod ita procedit ut dux excubitorum nonnullos emittat suorum qui Hectorem e somno excitent. Hac re quod fiat silentium non posse spectantium animos non offendere. — Hermannus cum in hisce haereat qualem exstare scaenae rationem putaverit haud scio. Schoenbornius [1]) mea sententia recte eam ita fingendam esse animo censet ut Hectoris tentorium appareat in ipsa scaena in media quidem parte exstructum. Prodeunt igitur, ut mihi videtur, excubitores quibus qui praeest nonnullos iubet quam cellerrime Hectorem advocare certioremque facere de ignibus in hostium castris accensis (v. 1—5). Ii ducis praecepta sequentes adeunt tentorium eumque qui inest his alloquuntur verbis: ὄρθου κεφαλήν etc. Qui praefectus est vigiliis eum finge interea aut abire aut spatiari in scaena meditantem. Talem igitur si statuimus esse scaenae actionem qualem scripsi hoc loco

¹) Schoenborn: Skene der Hellenen p. 241.

non iam offendemur. — Illud vero etiam quod chorus, priusquam dux iusserit omnes milites ad arma convocet, quasi res sint in summo periculo, cum culpae dandum esse censeat poetae Hermannus: idem fere dixerim in eum cadere atque in illos qui Sophoclem reprehendendum iudicaverunt quod in Oedipo rege faceret Oedipum accuratissime quaerentem ex uxore sortem Laii regis eaque quae evenerant antequam ipse regnum adiit, ac si credibile esset eum non prius de hisce quaesivisse. De tam levibus pusillisque rebus in tragoediis legendis aut spectandis non est cogitandum.

Praeterea ne id quidem Hermanni fugit reprehensionem quod n o c t u manus conserunt milites. Non eandem esse Amphitruonis Plautinae comoediae rationem, quoniam Sosia secum portet noctis signum laternam qua ex re intellegatur esse noctem; deinde comoediae talia magis convenire quam tragoediae. Ex his verbis videtur esse colligendum eum qui scripsit existimasse, ut indicarent noctu procedere fabulae actionem veteres usos esse laterna vel simili aliqua re, alio modo non potuisse indicare.

At falsa sunt haec ut monuit Schoenbornius [1]) qui de hoc loco recte sic scribit: „die Nacht wurde freilich ebensowenig als in des Aristophanes Batrachoi sinnlich dargestellt".

Deinde de imitatione inepta Homeri quae profert Hermannus [2]) — est hic locus secundus in eius disputatione — diligentissime refutavit Vaterus [3]). Moneo nostrum poetam saepe recessisse ab Homero et multa mutasse eaque certum secutum consilium, simulque probare studebo exemplis etiam hic longius progressum esse Hermannum. Itaque v. 7 *ὄρθον κεφαλὴν πῆχυν ἐρείσας* imitationem esse censet Homerici *K*, 80 *ὀρθωθεὶς δ' ἄρ' ἐπ' ἀγκῶνος κεφαλὴν ἐπαείρας*, deinde v. 301 quae leguntur *ὁρῶ δὲ Ῥῆσον ὥστε δαίμονα ἑστῶτ' ἐν ἱππείοισι Θρῃκίοις ὄχοις* esse sumpta ait ex Iliade ubi Rhesi arma describuntur his verbis v. 440 *τὰ μὲν οὔτι καταθνητοῖσιν*

[1]) l. l. p. 278.
[2]) l. l. p. 284.
[3]) l. l. Vind. p. 78.

ἔοικεν ἄνδρεσσιν φορέειν ἀλλ' ἀθανάτοισι θεοῖσιν; pariter v. 608 *δέσποιν' Ἀθάνα, φθέγματος γὰρ ᾐσθόμην τοῦ σοῦ συνήθη γῆρυν* spectare ad Homerica v. 572 *ὁ δὲ ξυνέηκε θεᾶς ὄπα φωνησάσης*. Eiusdem generis sunt cetera quae omitto. Verum etiam orationes putat testari imitationem Homeri ut Hectoris v. 57 sq. quam appareat esse referendam ad Il. *Θ*. 498 sq., aut Aeneae v. 105 sq. ex Iliade *N*. 726 sq. exscriptam. — Talia fere sunt exempla, quorum quae prima posita sunt iam primo quisque cognoscit obtutu esse nullius momenti, quoniam eaedem sententiae prorsus diversis verbis sunt expressae. Nec vero aliter illae orationes. Namque Hectoris orationibus et epici et tragici poetae explicatur Graecorum exercitum esse in summa calamitate nec iam posse a navibus coercere ducem Troianorum. Reliquae autem quarum mentionem feci eo cohaerent vinculo, quod apud Homerum Polydamas Hectori suadet, ut Troum principes prius ad concilium convocet quam signum det hostium aggrediendorum, quia etiamsi res videantur bene evenire, nunquam tamen Achilles non sit timendus: apud tragicum poetam Aeneas persuadere studet Hectori, ut ne inconsiderate impetum pronuntiet, sed antea exploratorem emittat in castra Argivorum. Quam si statuit Hermannus esse ineptam imitationem vereor ne omnino vetet complures poetas eandem sibi sumere materiam describendam.

Transeamus ad tertium quod huius fabalae auctori Hermannus exprobrat: ostentationem doctrinae [1]). Simile aliquid placet Bernhardyo apud quem scriptum invenimus [2]): „hierzu kommen gelerte Reminiscenzen, welche nicht immer mit Urteil angebracht sind". Quae ostendere dicit Hermannus v. 29 *ο Εὐρώπας* de Sarpedone dictum, proditum a solis Hesiodo et Bacchylide, sed id ipsum satis mihi est, nam si apud hos poetas eadem reperiuntur, offensioni spectatoribus fuisse nequeunt. Eodem pertinet quod prodere ait ostentationem doctrinae vocem *Θινείδης* v. 906 ab Homero traditam, *Ζεὺς ὁ φαναῖος* quo quidem verbo e *φανή* (Ion. 550. Rhes. 943) orto

[1]) l. l. p. 288.
[2]) l. l. II, 2. 495.

solus Euripides videtur usus esse, proverbium deinde de ultimo Mysorum v. 251 in quo cur haereamus nihil est caussae, nam de ipsis Mysis talia videntur divulgata fuisse proverbia. Cui rei documento sunt et quae apud Demosthenem leguntur 18,72 et quae annotavit scholiasta ad v. 244 qui hoc idem apud Menandrum et Philemonem exstare tradit de eiusque origine uberius disputat. De aliis taceo quae in ostentationem doctrinae cadere Hermannus iudicat, id solum adiicio eius reprehensionem ne Musae quidem orationem v. 906 sq. fugisse, deinde Thamyrae cum Musis certamen quod narratur v. 921, commemorationem bellorum quorundam quae gessit Rhesus in Thracia v. 430 sq.: ex his enim omnibus dicit apparere Rhesi auctorem ostentare doctrinam. Id certe meo iure contendo eum melius caussae suae fuisse consulturum, si illa pressisset silentio. Si enim sic ut vult definiamus ostentationem doctrinae, concedamus oportebit saepissime captasse doctrinae speciem cum ceteros poetas tum Euripidem qui in Alc. 357. Med. 825. Iph. Taur. 1234. Ion. 988. Tro. 799. Bacch. 288. 337. Suppl. 496. alibi narratiunculas intexere non dubitavit a fabularum argumentis prorsus alienas.

Denique videamus quid censuerit Hermannus de oeconomia tragoediae. Summam igitur ei deesse statuit [1] — atque hoc maxime vituperat — „ut metu, ut misericordia, ut aliquo saltem motu animos spectatorum corripiat.“ Idem fere sentit Bernhardyus, praecique vero ab Euripide scriptam esse fabulam negat, his utens verbis: „nichts erinnert aber an Kunst und Oekonomie, speculative Tendenz und Stil jenes Dichters (sc. des Euripides) und vor allen vermisst man einen Anflug von Pathos und Reflexion“. Quos sequitur Hagenbachius omnesque ii qui spuriam Rhesum habendam esse existimant.

Longe aliud de fabulae compositione placet iis qui etiam in ceteris rebus prorsus recedunt ab horum sententiis, ut de reliquis taceam, et Hartungio [2], et Gruppio [3], et

---

[1] l. l. p. 283.
[2] Hartung: Euripides restitutus I. p. 6 sq.
[3] Gruppe: Ariadne cap. VII—X.

Vatero [1], nec minus sunt laudatores fabulae quam illi obtrectatores. Consentiunt enim inter optimas omnium aetatum tragoedias hanc de qua agitur esse ducendam eademque dignam esse admiratione, qua eas fabulas quae quin sint tanquam exempla totius generis nemo dubitat. Quam opinionem ut stabilirent multa et mira protulerunt. Atque Hartungius [2]: „Admirabilem, inquit, esse dramatis structuram et ad movendos spectatorum animos aptissimam satis in lustrando eo ostendisse mihi videor.“ Id vero ut comprobet summum rerum momentum non in Rhesi persona poetam posuisse statuit sed „in Graeci exercitus fortuna duorum virorum virtute ac prudentia subito mutata [3]“. Nam idem ait hac fabula scribenda Euripidem spectasse quod Persis Aeschylum: ut laudibus efferret victoriam Graecorum de barbaris reportatam, quam quidem sententiam non videtur operae pretium esse refellere. Eodem fere pertinet quod Welckerus [4], sentit de Rheso: „sie (die Tragoedie) bezweckte eine späte Nachfeier der Perserkriege.“ — Multo speciosius atque ingeniosius, ut solet, de hac re scripsit Gruppius, sed non minus erravit. Ut enim silentio praetermittam ea quae conclusit de tempore quo acta tagoedia esset — nam luce clarius apparet eum hic in summos lapsum esse errores falsa ductum locorum quorundam interpretatione, id quod Vaterus ostendit [5] — tam egregiam tamque insignem fabulam esse existimandam putat, ut ab Euripide abiudicanda sit, Sophocli attribuenda. Hanc sententiam quamvis summo usus ingenii acumine studeat stabilire nemo tamen hodie amplectitur; diligenter refutavit Vaterus illud tamen consentiens nihil inveniri quod iure reprehendatur in compositione. Denique Dindorfius [6]) Rhesum medium quendam locum tenere iudicat inter tragoediam et comoediam actamque esse pro fabula satyrica quae appella-

---

[1] Vind. 45.
[2] l. l. p. 40.
[3] l. l. p. 18.
[4] Welcker: Griech. Trag. III. p. 1131.
[5] Vind. 125 et 130.
[6] Dindorf. Annott. ad Eurip. p. 559 sq.

tur. Quem secutus Spenglerus [1]) se demonstraturum promisit certis argumentis non aliter rem se habere, quod quidem nescio an comprobare non sit conatus.

Iam vero in tanta sententiarum atque iudiciorum discrepantia ipsam tragoediae compositionem accuratius perlustremus necesse est.

Ego cum perlegerem fabulam tria maxime inveni quae praeter cetera mihi viderentur reprehensione digna: primum id quod Hermannus, alii multi reprehenderunt, eam non excitare metum ac misericordiam, deinde personarum mores non bene descriptos, denique materiam non ita compositam, ut omnia ad certum finem referrentur. De hisce uberius exponam.

Nostra igitur tragoedia non idonea est quae metu ac miseratione mentes corripiat spectatorum. Qua in quaestione exquirendum erit, num personae primariae quae vocatur mores sint apte descripti ad illa concitanda. Nam metu ac misericordia non capimur, nisi is cui primas tribuit partes poeta iis indutus est virtutibus quibus possit omnium animos commovere.

Sed haec prorsus desiderantur in Rheso. Nec enim longe aliter est descriptus atque Plauti miles ille gloriosus, ut non facile invenias eum qui magis gloriatus sit, minus gesserit. Promittit se uno die finem facturum belli quod iam per decem annos geratur, promittit se Diomedem atque Ulixem occisurum eorumque capita tropaea in castra allaturum Troianorum, promittit denique se totam Graeciam subacturum cum primum confecerit bellum.

Hic nulla magnanimitas, nulla virtus heroica, nulla morum suavitas, nihil omnino quod animos nostros teneat ac devinciat. Sed tamen haec in eum conferre debuit poeta ut tragicae conditioni adaptaret, nec cum describere stolida illa iactatione excellentem barbarisque moribus atque impolitis.

---

[1]) Spengler: De Rheso tragoedia. Programm des Gymnasiums zu Düren 1857. p. 31.

Iam de ceteris personis agam — id enim secundum posui personas male descriptas. Atque hic quidem Dolonem optime expressisse tragoediae auctorem et Gruppius [1]) indicat et Hartungins [2]), quorum alter eum ingeniose illius hominis stupiditatem arguisse arbitratur, alter humilitatem. Quae sententiae quo modo inter se differant non meum est quaerere, ego neutrum verum esse existimo. Consulto enim certisque rationibus commotum poetam sic descripsisse Dolonis mores, quod statuunt illi, non concedo, sed Homerum cum imitaretur, modum censeo non potuisse tenere. Nam quae ille tamquam adumbraverat, ea longius hic expressit non melius, ut haec descriptio prodere mihi videatur poetam nec satis peritum rerum scaenicarum fuisse et ei mira placuisse atque absurda. — Deinde Hector non agit eam personam, quam debuit agere. Nec enim est certis lineamentis ita circumscriptus, ut tanquam ob oculos versetur eorum qui spectant aut eius imago animis nostris infixa haereat, sed tanta mentis inconstantia est atque imbecillitate, ut nihil fere commune habeat cum eo qui apud poetam illum epicum exstat. Iisdem laborat vitiis quibus Rhesus, desideratur prudentia qualis inest in Hectore Homerico, abest amor ille patriae singularis atque fortitudo ea quidem interdum modum excedens, cum hisque coniuncta humanitas quaedam summaque erga suos benevolentia, denique ea omnia quibus praeter ceteros excellit apud Homerum deficiunt Euripideum Hectorem. Qua re fit ut haud multum differat num Rhesi partes imponas Hectori, Rheso Hectoris, nam uterque eorum egregius est ostentator et imprudentius gloriatur.

Reliquae personae excepto auriga de cuius ratione infra disseretur infimum aut nullum locum tenent. Vel Ulixes et Diomedes, qui cum in ipso rerum nexu maxime sint necessarii nec a fabula possint secludi diligentissime erant exprimendi, omni peculiari nota sunt destituti. Ergo apparet Rhesi auctorem nescivisse suos cuique personae imponere mores.

---

[1]) l. l. p. 290.
[2]) l. l. p. 23.

Denique quod tertium est accuratius erit illustrandum. Negavi igitur esse unum aliquid quo cetera referrentur, sed compositam esse fabulam singulis quibusdam partibus quae inter se non continerentur certis legibus. Hoc Hartungius cum intellegeret pro fragmento esse Rhesum habendam statuere quam confiteri maluit [1]), in compositione aut neglegentiam elucere poetae aut imperitiam. Quam opinionem ut probaret multa coniecit de quibus sileo, ad ipsam accedo quaestionem. Mihi quidem videntur tres esse nostrae tragoediae partes e quibus una agit de Dolone in Graecorum castra misso, altera de Rhesi ad Troianos adventu, tertia non tam de Rhesi caede quam de Ulixis Diomedisque rebus. Initium igitur aut expositio quae vocatur ad Rhesum prorsus non spectat, sed potius explicat cur speculatorem ad Argivos mitti opus sit. Speculaturus hostium exercitum proficiscitur Dolo, quo quid sit factum spectatores docentur paucissimis Ulixis verbis v. 591: *οὐ κτανόντε ναυστάθμων κατάσκοπον Δόλωνα σώζομεν τάδε σκυλεύματ'*; fabulae personae omnino certiores non fiunt ut apparet ex iis quae Hector edit v. 863: *δέδοικα δ'αὐτὸν καί τί μου θράσσει φρένας μὴ καὶ Δόλωνα συντυχὼν κατέκτανεν. χρόνον γὰρ ἤδη φροῦδος ὢν οὐ φαίνεται.* Sed tamen cum ad Dolonem pertineat non minima fabulae pars — sunt enim versus 262 — de eius sorte accuratius erat exponendum, qua ratione effici potuit, ut quae nunc communi vinculo carent arctius inter se coniungerentur. Postquam vero Dolo abiit primas partes incipit agere Rhesus; eius adventus per nuntium indicatur, tum ipse prodit in scaenam. Sed ne is quidem longum tempus animos nostros tenet, vix enim scaenam reliquit, cum Ulixes et Diomedes apparent qui Rhesi locum occupantes deinceps mentes devinciunt eorum qui spectant. Compositionem autem eius tragoediae quae e tribus partibus constat et ita constat, ut partes inter se non contineantur, nemo iudicabit laude atque admiratione esse dignam.

Hic dixerit quispiam iam elucere talem tragoediam

[1]) l. l. p. 20.

talibus vitiis laborantem ab Euripide scriptam non esse. Atque hoc Hermannus iudicavit cum dicit Euripidem gloriae suae male fuisse consulturum, si eam fabulam suo nomine protexisset [1]). Peiorem igitur esse duxit, quam ut a praeclarissimo illo poeta putari posset conscripta esse. Eum errasse censeo. Nam etiamsi, id quod ipse mihi videor demonstrasse, inter bonas fabulas numerari nequit, inter Euripideas tamen quo minus referamus nihil obstat, dum modo concedamus saepe eundem poetam sibi non constare in scribendo. Cuius rei omnes fere poetae qui unquam fuere sunt testes. Plurimum vero solet aetas valere ad poetarum rationem immutandam, tantum valere ut mirum quantum saepissime intersit inter ea scripta quae ad adulescentiam pertinent et ea quae ad maturam aetatem referenda sunt.

Jam ut redeamus ad Euripidem eius fabulae sunt dissimillimae. Quod verum esse quisquis comparabit, Bacchas cum Oreste, Medeam cum Electra confitebitur. Namque in alteris tanta vis in cupiditatibus hominum describendis reperitur quanta apud quem poetam inveniatur neminem possum afferre. Idem autem poeta quo statuo hac quidem quam dixi virtute superiorem nullum exstitisse Electram et Orestem composuit, utramque infimam fabulam ineptiisque refertam.

Maxime vero ea vitia quae in Rheso mihi videbantur esse reprehendenda in aliis quoque Euripidis tragoediis deprehenduntur. Etenim eum facultate caruisse personarum apte describendarum e pluribus intellegitur fabulis imprimis ex Oreste cuius personas omnes auctor argumenti male eum expressisse affirmat excepto Pylade, id quod omnes hodie consentiunt excepto Hartungio [2]). Deinde eidem rei documento est genus illud virginum quas facit Euripides ultro mortem subeuntes, ut eos servent quibuscum vinculis amicitiae aut cognationis sunt coniunctae. Afferre licet in Hecuba Polyxenam, in Heraclidis Macariam quarum utraque pro suis morti se tradit. Quae virgines ita contra naturam sunt descriptae,

[1]) l. l. p. 266.
[2]) l. l. II, 472 sq.

ut quamvis summam ac praeclarissimam rem suscipiant, animos nostros tamen percutere nequeant. Neo enim sunt praeditae iis animi affectibus qui virginem decent, sed longas exercent orationes quasi artis rhetoricae exempla quibus demonstrare student mortem non esse metuendam, cum omnibus solvat miseriis atque molestiis quae multa et magna obtingant vivis.

Ergo saepissime Euripides non satis curae ac diligentiae adhibuit ad personas describendas, et reliquas et personam primariam quae dicitur. Si vero constat — id quod iam supra exposui — nisi is qui primas partes agit apte descriptus sit ad metum ac misericordiam excitandam tragoediam non posse excitare: non mirandum est interdum Euripidis fabulas hoc ipsum deficere quod tanquam gravissimum praescribitur poetis tragicis, ut mentes spectatorum metu perstringant et miseratione permoveant Quam meam caussam et Electra et Orestes defendunt.

In compositione deinde fabularum saepe desiderari singularum partium concentum demonstrant et Hecuba et Hercules furens, quibus in tragoediis duas exstare materias inter se prorsus discrepantes non iniuste iudicatum est. Namque Hecubae altera pars finitur Polyxenae morte voluntaria, altera Polymestoris caede per Hecubam facta ut filii sui interfectorem ulcisceretur. Ea vera argumenta ita non cohaerent inter se ut quod initio narratur praeclarissimum illud virginis consilium moriendi pro suis, postea prorsus neglegatur animique spectatorum convertantur in Hecubam Polymestoris facinus gestientem ulcisci. Nec aliter Hercules furens, quae partim de calamitate agit qua affliguntur Herculis et uxor et liberi deque Lyci in eos crudelitate, partim de Hercule in insaniam conciecto et capto furore. — Denique Supplices affero quam in fabulam simile aliquid cadit atque in eas quarum modo mentionem inieci. Quod me recte statuere ex summa breviter exposita cognoscetur. Matres enim septem illorum ducum qui contra Thebas profecti mortem occubuerant, una cum Adrasto Athenas venerunt Theseum regem rogatum, ut se contra Thebanorum iniurias defenderet,

mortuorumque filiorum corpora ex hostium manibus erepta sibi traderet. Ille precibus Aethrae matris commotus postquam rogantibus se morem gesturum pollicitus est vel bellum subire contra Thebanos non dubitat, ex quo quidem bello superiores discedunt Athenienses. Tum mortuis illis ducibus, supplicum filiis, rogum exstrui iubet Theseus omnibus unum excepto Capaneo quem separatim a ceteris flammis tradere constituit. Quorum sortem miserrimam dum infelices illae mulieres deplorant,subito Evadnam conspiciunt in Capanei coniugis tumulo stantem, mori paratam. Quocum ut morte coniungeretur consilium cepit de vita decedere, quae quin efficiat nec precibus patris nec minis impediri potest. Supplices autem mulieres ut iussae erant a Minerva in extrema fabula prodeunte, foedus cum Theseo societatemque initurae scaenam relinquunt. — Hic quae narrantur de Evadna quid sibi velint non est perspicuum. Ut enim a tragoedia huius argumento prorsus abhorrent, ita singularum partium concentum turbant, id quod uberius exponere opus esse nego cum omnes intellegant. Nec tamen mira sunt haec in Euripide cuius non tam interest fabularum partes interiore quodam vinculo contineri quam misericordiam concitari spectatorum. Quod vero de his fabulis statui, idem de aliis multis eodem iure potest dici.

Itaque nihil est quod propter illa vitia nostram Rhesum ab eo cuius nomine tradita est abiudicandam esse censeamus. Eo vero minus mihi videtur abiudicanda esse, puod in hac fabula cognosci arbitror Euripideae artis atque ingenii indicia quaedam, non ea quidem quae sibi visus est invenisse Vaterus [1]).

Is enim studio abreptus caussae Euripidis defendendae ostendere conatus est poetae in nostra tragoedia rationem prorsus non dissentire a reliqua, quod cum sustineret in summos incidit errores Iam propius accedamus ad eius disputationem. Itaque ut ad summorum poetarum tragicorum aetatem Rhesum esse referendam comprobet, tam vere dicit oppositam esse Graecorum gravitatem Thracum barbariae, ut appareat haec ita exprimere non potuisse, cuius animo non fuerit tan-

[1]) Vind. 146.

quam a puero inustum odium barbarorum atpue contemptio. Iam vides quam incertum sit argumentum Huic enim qui assentitur opinioni eum concedere oportet aut sumere debere poetas ea describenda quorum ipsi sunt testes sive aequales, aut vere rerumque conditioni convenienter non posse describere. Deinde inter Euripidea refert quae leguntur v. 529 *δύεται σημεῖα καὶ ἑπτάποροι Πλειάδες αἰθέριαι μέσα δ' αἰετὸς οὐρανοῦ ποτᾶται*, quae verba ad eius studium illud astrologiae pertinere putat. At vero omnino dubito, num Euripides in astrologiam incubuerit, nam ex eius fabulis non potest concludi in hac occupatione eum multum esse versatum. Neque enim pauci illi loci quibus sidera quaedam aut caeli signa commemorantur qui sunt Hec. 1101. Hel. 1489. El. 467. Iph. Aul. 7. Ion. 1147. Or. 1636. 1689. studium aliquod astrologiae demonstrare possunt. Quae cum ita sint illam Pleiadum in Rheso commemorationem Euripideam putari eiusque ingenio quam aptissimam veto. Tum vero quoniam hoc Euripides praeter ceteros solet agere ut fabularum personas faciat in scaena tanquam in foro litigantes atque altercantes, ne hanc quidem censet Vaterus in nostra fabula desiderari consuetudinem, quae quidem et ex Hectoris cum choro dialogo ei videtur elucere et ex eiusdem Hectoris cum Rheso colloquio. Sed tamen si haec redolent genus illud dicendi forense, vereor ne omnino nullam legere possimus tragoediam quin idem reperiamus. — Etiam moris Euripidei orationis sententiis exornandae certissima sibi videtur ille invenisse in nostra fabula indicia de qua re infra accuratius disseretur. Denique ut singula omittam, cum iudicet versu 686 *ποῖον ἐπεύχεται τὸν ὕπατον θεόν*; Euripidem suspitionem movere de diis: haec quid sibi velint me non intellegere facile confiteor eoque facilius quod etiam Bernhardyum video aliud sensisse de illa voce. Scribit enim: „Fragte man schon damals nach der Confession?“ Sed ne haec quidem Bernhardyi verba quorsum pertineant prorsus perspicuum est. Videtur enim haec esse eius argumentatio: Cum Euripidis aetate de talibus rebus non quaereretur, ab eo non possunt illa esse scripta, ergo ad imitatorem referenda sunt. Iam ut sibi constet

Bernhardyum concedere oportet ab illius imitatoris aetate talia non abhorruisse. Eam autem mediam esse arbitratur inter illa tempora quibus ars Atticorum scaenica floruit et aevum Alexandrinum. At vero haec credi nequeunt itaque id solum restat ut doctissimum hunc virum non recte de hac re iudicasse censeamus.

Iam in eo est ut meam ipsius caussam defendam. Confirmavi igitur in Rheso mihi videri reperiri quasi prima Euripideae artis elementa. Ad quae demonstranda priusquam accedam, contra eos disputari necesse est qui egressi a Peliadum, primae Euripidis fabulae, fragmentis iam adulescentis poetae propria fuisse statuunt ea quae prae se fert adultus poeta [1]). Erit igitur accuratius disserendum de Peliadum reliquiis. Sunt hae (cf. edit. Nauck. fr. Eurip.):

604.

Μήδεια πρὸς μὲν δώμασιν τυραννικοῖς.

605.

τί χρῆμα δράσας; φράζε μοι σαφέστερον.

606.

αἰνῶ· διδάξαι δ' ὦ τέκνον σε βούλομαι.
ὅταν μὲν ᾖς παῖς μὴ πλέον παιδὸς φρονεῖν,
ἐν παρθένοις δὲ παρθένου τρόπους ἔχειν,
ὅταν δ' ὑπ' ἀνδρὸς χλαῖναν εὐγενοῦς πέσῃς
. . . .
τὰ δ' ἄλλ' ἀφεῖναι μηχανήματ' ἀνδράσιν.

Stob. Flor. 74, 26.

607.

πρὸς κέντρα μὴ λάκτιζε τοῖς κρατοῦσί σου.

Stob. Flor. 3, 22 et Schol. Pind. Pyth. 2, 173.

608.

τὸ δ' ἔσχατον δὴ τοῦτο θαυμαστὸν βροτοῖς
τυραννίς, οὐχ εὕροις ἂν ἀθλιώτερον.
φίλους τε πορθεῖν καὶ κατακτανεῖν χρεών,
πλεῖστος φόβος πρόσεστι μὴ δράσωσί τι.

Stob. Flor. 49, 7.

---

[1]) Hagenbach l. l. p. 29. Merschmann l. l. p. 9.

609.

οὐκ ἔστι τὰ θεῶν ἄδικ', ἐν ἀνθρώποισι δὲ
κακοῖς νοσοῦντα σύγχυσιν πολλὴν ἔχει.

Stob. Ecl. 2, 7, 2 p. 336 et Orion Flor. Eur. 5 p. 265, 3.

610.

ὁρῶσι δ'οἱ διδόντες εἰς τὰ χρήματα.

Stob. Flor. 92, 4.

611.

ἐν τοῖσι μὲν δεινοῖσιν ὡς φίλοι φίλων·
ὅταν δὲ πράξωσ' εὖ διωθοῦνται χάριν
αὐτοὶ δι' αὐτοὺς εὐτυχεῖν ἡγούμενοι.

Ioh. Dam. post Stob. Ecl. ed. Gaisford p. 721, 26.

612.

ὁ γὰρ ξυνὼν κακὸς μὲν ἦν τύχῃ γεγώς,
τοιούσδε τοὺς ξυνόντας ἐκπαιδεύεται,
χρηστοὺς δὲ χρηστός· ἀλλὰ τὰς ὁμιλίας
ἐσθλὰς διώκειν, ὦ νέοι, σπουδάζετε.

Ioh. Dam. post Stob. Ecl. ed. Gaisford p. 706, 11 et p. 725, 10.

613.

φθείρου· τὸ γὰρ δρᾶν οὐκ ἔχων λόγους ἔχεις.

Ioh. Dam. post Stob. Ecl. p. 697, 28.

Cetera cum ab hac quaestione prorsus aliena sint, non adiicio.

His igitur versibus praeter 604 et 605 sententiae quaedam produntur et loci communes eamque ob rem non mirum est quod apud Ioh. Stobaeum et Ioh. Damascenum inveniuntur, quippe qui in iis colligendis studium atque operam collocaverint. Cum vero notissimum sit Euripidem orationem solere ornare sententiarum luminibus, e solisque sententiis haec constent fragmenta, sunt qui arbitrentur in hac quoque fabula ex qua quae supersunt reliquiae supra allatae sunt, eandem illam consuetudinem reperiri atque Euripidei ingenii peculiarem notam. At iniuste, nam nulla est caussa cur illa credamus magis esse Euripidea quam Aeschylea aut Sophoclea. Quin etiam haec omnia meo iure affirmo similiter expressa apud Sophoclem inveniri. Ut vero cognoscatur eos qui putant Peliadas, primam Euripidis tragoediam, ostendere

eandem indolem poeticam quam ceteras ideoque nostram Rhesum a reliquis eius tragoediis longe discrepantem spuriam existimari iubent, non recte concludere: hic mihi liceat etiam ex hac fabula afferre ea quae ad sententias aut proverbia videntur pertinere.

v. 69 *ἐν ὄρφνῃ δραπέτης μέγα σθένει.*

v. 106 *ἀλλ' οὐ γὰρ αὐτὸς πάντ' ἐπίστασθαι βροτῶν*
πέφυκεν. ἄλλῳ δ' ἄλλο πρόσκειται γέρας
σὲ μὲν μάχεσθαι, τοὺς δὲ βουλεύειν καλῶς.

v. 162 . . . . *παντὶ γὰρ προκείμενον*
κέρδος πρὸς ἔργῳ τὴν χάριν τίκτει διπλῆν.

v. 206 *σοφοῦ παρ' ἀνδρὸς χρὴ σοφόν τι μανθάνειν.*

v. 245 . . . . . *ἡ σπανία*
τῶν ἀγαθῶν, ὅταν ᾖ
δυσάλιον ἐν πελάγει καὶ σαλεύῃ
πόλις.

v. 266 *ἦ πόλλ' ἀγρώσταις σκαιὰ πρόσκειται φρενί.*

v. 317 *ὅταν πολίταις εὐσταθῶσι δαίμονες*
ἕρπει κατάντης συμφορὰ πρὸς τἀγαθά.

v. 332 *ὅρα τὸ μέλλον· πόλλ' ἀναστρέφει θεός.*

v. 510 *οὐδεὶς ἀνὴρ εὔψυχος ἀξιοῖ λάθρᾳ*
κτεῖναι τὸν ἐχθρὸν, ἀλλ' ἰὼν κατὰ στόμα.

v. 583 *σώζει γὰρ αὐτὸν ὅστις εὐτυχῆ θεῶν*
τίθησιν· ἡμῖν δ'οὐ βιαστέον τύχην.

v. 634 *οὐκ ἂν δύναιο τοῦ πεπρωμένου πλέον.*

v. 758 *θανεῖν γὰρ εὐκλεῶς μέν, εἰ θανεῖν χρεών,*
λυπρὸν μὲν οἶμαι τῷ θανόντι· πῶς γὰρ οὔ;
τοῖς ζῶσι δ'ὄγκος καὶ δόμων εὐδοξία.

Qui haec perlegerit fatebitur illud quod de Peliadibus a viris doctis dictum est eodem iure posse dici de Rheso hic deprehendi quae pro certissimis Euripideae poesis indiciis sint habenda. Iam alia erit ratio ubi cetera legeris. Cum vero e Peliadum fabula nihil amplius supersit quam manca illa fragmenta, ex iis autem demonstraverimus certi nihil posse colligi: iure eorum iudicia atque opiniones impugnabimus qui iam eandem illic sequi rationem Euripidem censent quam in posteris componendis tragoediis secutus est, ideoque credibile

esse negant Rhesum mirifice discrepantem a ceteris fabulis esse illius poetae. Ergo in eo consistimus quod supra contendimus maxime inter se differre adulescentis artis poeticae exercendae rationem et viri adulti, cuius quidem differentiae quae mihi videntur esse caussae iam breviter explicabo.

Adulescens igitur non dico hilari animo erat, sed non tam morosus rerumque humanarum odio incensus quam postea, nec ita fugiens civium suorum societatem atque usum nec ita meditans de summis ac difficillimis philosophiae quaestionibus. Etiamsi enim, ut opinor, iam immatura aetate operam dabat philosophiae naturaeque rebus explorandis, in fabulas suas tamen nondum transferebat ea quae philosophus tractabat, denique omnino a fabulis componendis secludebat studium philosophiae. Item severum illud atque austerum quod e multis eius tragoediis elucet adulescenti nondum adhaesisse credo sed sensim tanquam ei obrepsisse eoque magis insedisse in eius mente quo graviore affligebatur calamitate domestica. Itaque omnia ea quae consuevimus Euripidis propria ducere: studium quoddam philosophandi sententiisque docendi spectatores, deinde morosi aliquid atque acerbi, quo in genere illud odium mulierum non infimum locum tenet, denique illa de deorum iustitia eorumque erga homines benevolentia dubitatio: haec omnia non sunt putanda natura poetae nostro insita sed paullatim orta inque dies aucta. Hoc vero si constat alia erit huius fabulae quae adulescentis est ratio, alia ceterarum.

Iam transeamus ad indolis Euripideae vestigia in nostra Rheso indaganda, ad eaque enumeranda quae natura Euripidi insita hic deprehendi facile suspicamur.

Huc pertinere censeo primum illud quo praeter ceteros insignis est Euripides, tam insignis ut ob eam ipsam virtutem ab Aristotele [1]) *τραγικώτατος* esse iudicetur. Est vero haec virtus posita in miseriarum humanarum descriptionis et veritate et granditate. Cum his arctissime cohaeret quod singularem quandam artem praestat in hominum cupiditatibus

[1]) Art. poet. c. 13.

atque affectibus exprimendis. Quod ita se habere testantur Medea, Bacchae, singuli deinde loci ut Herc. f. 909—1041, Iph. Taur. 281—294 alia multa, in nostra autem fabula idem reperiri plerique negant. Nec tamen iure opinor, si quidem huius rei tanquam prima elementa recte puto cognosci e moribus saucii aurigae descriptis. Est egregia haec descriptio nec indigna summi poetae arte atque ingenio. Etenim in illo homine Euripides optime commiscuit caedis Thracum dolorem cum mentis perturbatione, ex hoc autem nimio dolore proficiscitur suspitio illa qua percussus Hectorem accusat foedissimi sceleris ac proditionis sociorum. Praeclara est aurigae vox ad rerumque conditionem quam maxime adaptata propter orationis et vim et simplicitatem v. 747 sq. *ἔρρει στρατιά, πέπτωκεν ἄναξ δολίῳ πληγῇ· ἆ ἆ ἆ ἆ οἵα μ' ὀδύνη τείρει φονίου τραύματος εἴσω· πῶς ἂν ὀλοίμην; χρῆν γάρ μ' ἀκλεῶς Ῥῆσόν τε θανεῖν Τροίᾳ κέλσαντ' ἐπίκουρον*; ipsa deinde eorum quae evenerant expositio cum elegantia excellit tum prodit poetae peritiam affectuum animi depingendorum. Thraces enim cubitum iverunt in eos locos quos Hector iis assignaverat in quibus Rhesi auriga est. Is paullo post e somno excitatus surgit equis pabulum daturus, quo in negotio suscipiundo duos conspicit viros tabernaculis appropinquantes. Qui appropinquare vetiti silentio se recipiunt, tum ipse rursus somno se tradit. Praeclarissime hic poeta aurigam facit somnium narrantem quo noctu vexatus sit, cuius quidem somnii quae Homerus [1]) quasi prima lineamenta tradidisse mihi videtur, eximio quodam ingenio amplificavit suaeque caussae accommodavit. Auriga enim somno sopitus Rhesi equis inhaerere lupos ac dilacerare somniat, expergefactus gemitus audit atque querelas ut sauciorum aut morientium, mox ipse concidit gladio percussus. Qua narratione finita Hector gravissimas poenas minatur excubitoribus, quod pessime custodia functi sint. Ii obruti angore ac poenae timore se per totam noctem diligentissime officio suo satisfecisse affirmant. At auriga suspicans Hectorem cum iis facere in quos opprobria

[1]) Il. K. 495.

iaciat aperte eum arguit stragis sociorum, quod scelus commiserit cupiditate abreptus Rhesi equorum. In hisce verissime rationem duxit poeta naturae humanae; corporis dolor, summa amicorum caesorum misericordia, animi furor atque saevities, pudor ignominiae acceptae cui ulciscendae ne locus quidem datus est, quod quis fecerit scelus ignotum est: ea omnia in Rheso tam bene sunt expressa ut facile concedamus aut debuisse poetam sic describere aut non potuisse vere describere. — Illi autem animi perturbationi quali auriga affectus est, eleganter Hectoris gravitas opponitur, quae in reliqua fabula nusquam elucet. Ac vero hac tanta eius constantia id efficitur ut ille iam dubitare incipiat, num recte accuset Hectorem id quod intellegitur e postremis eius verbis v. 875:

ὄλοιθ᾽ ὁ δράσας· οὐ γὰρ εἰς σὲ τείνεται γλῶσσ᾽ ὡς σὺ κομπεῖς·
ἡ Δίκη δ᾽ ἐπίσταται.

Hic multi vituperaverunt quod auriga, antequam scaenam relinqueret, non certior fieret de caedis auctore. Concedo Euripidem si matura aetate Rhesum scripsisset, ut illi volunt, rem fuisse instituturum, ita quidem ut alterum faceret ignoscentem aurigae suspitionem illam iniustissimam, alterum rogantem ut sibi ignosceretur quod talia suspicatus esset de sociis. Nam hac ratione fletum spectatoribus movisset, lamentationesque excitasset. At adulescens haec conscripsit, quod tantum abest ut doleam, ut prorsus cum Gruppio faciam qui haec iudicavit de hisce: „dies (sc. dass der Wagenlenker nicht über den waren Sachverhalt belert wird,) was ebenso darstellend und illusorisch als tief und poetisch ist“ [1]) etc.

Quod secundum duco in summis Euripidis virtutibus esse numerandum, iisque non studio ac philosophia comparatis sed innatis adulescenti, quod idem deinde in Rheso mihi videtur inveniri, bene sic expressit Bernhardyus: [2]) „der lebendigste Trieb und Beruf lag aber in seiner (sc. des Euripides) an modernes Wesen anstreifenden Empfindsamkeit, denn er fand

---

[1]) Ariadne p. 304.
[2]) l. l. II, 2 p. 405.

wie kein andrer Attiker ein gemütliches Wolgefallen an Erscheinungen der Natur und an idyllischen Situationen“. Namque solet chori carminibus saepe ea describere quae magis conveniunt poetae lyrico quam tragico, quo quidem in genere poeseos eos longe superat quibus in tragoediarum compositione multo inferior est. Collegi ad hoc Euripidis studium illustrandum ex eius fabulis singula quae iam deinceps affero: Alc. 569 sq. El. 432–441. Hipp. 121 sq. et 732 sq. Iph. Taur. 1124 sq. Ion. 82 sq. 490 sq. 881–897. Tro. 1060–1076. Phoen. 202–238. 784—798. Hic versatur poeta in amoenitate sive naturae sive locorum quorundam agrestium ac regionum describenda; fingit animo in agris, campis, silvis Musas vagari earumque tanquam choregum Apollinem aut Panem in pratis pascere greges dulcissimeque fidibus canere, ut eius cantu et montes et valles resonent. Omnia vero haec et orationis venustate insignia sunt et descriptionis suavitate praeclara.

Ad idem hoc genus pertinere puto chori carmen quod in Rheso exstat v. 546 sq. quo quidem in carmine omne momentum positum est in naturae deliciis describendis. Est autem hoc:

καὶ μὴν ἀίω Σιμόεντος
ἡμένα κοίτας
φοινίας ὑμνεῖ πολυχορδοτάτᾳ
γήρυϊ παιδολέτωρ
μελοποιὸς ἀηδονὶς μέριμνα·
ἤδη δὲ νέμουσι κατ᾽ Ἴδαν
ποιμνία· νυκτιβρόμου
σύριγγος ἰὰν κατακούω·
θέλγει δ᾽ ὄμματος ἕδραν
ὕπνος· ἅδιστος γὰρ ἔβα
βλεφάροις πρὸς ἀοῦς.

Apparet haec prorsus convenire recentiorum poetarum lyricorum mori, sed eam ob rem non modo non recedunt ab Euripidea indole sed quam maxime ei accommodata sunt. Id vero imprimis animos nostros oblectat, quod in hisce versibus cum incredibili quadam orationis simplicitate summa coniuncta est descriptionis dulcedo. Quae cum ita sint, praecipue

vero ob tantam illam simplicitatem dictionis hoc carmen esse imitatoris nego — nam solent imitatores dicendi genus immodico tumore turgescens simplici illi praeferre — sed conscriptum arbitror a poeta ingenio ac vi poetica praedito. Euripidis autem potissimum arti atque rationi esse idoneum crediderim, quoniam studium quoddam lyricum profiteri mihi videtur.

Iam ad singula descendamus — hoc tertium est in hac disputatione — eaque enumeremus quae in nostra trogoedia redolere videntur Euripidem, leviora quidem haec sed non neglegenda.

Notissimum est Euripidem ut ad fabularum compositiones parum curae adhibere solet, ita summum studium atque operam ponere in singulis quibusque rebus accuratissime explicandis, idque saepissime iis quae cum sint inferiores nec ad partium concentum necessariae, non videntur indigere tanta descriptionis diligentia. Quod verum esse cognosces ubi accuratius exquisiveris qua ratione simplicem Aeschyli in choephoris v. 212 sq. narrationem in Electra v. 540 sq. immutaverit. Eam enim ratus rudiorem esse et elegantia carere ac subtilitate, quae ille tanquam levius attigerat ea pluribus verbis expressit, perinde ac si in hac re summum momentum esset positum. Hisce eum id egisse apparet, ne quid procederet inexspectatius aut non convenienter rerum conditioni, sed ut omnia viderentur explicata certo quodam ordine certoque consilio. Sed id cum summam operam daret, ne dicam nimiam, artificiosius res explicavit quam elegantius, abstrusius quam subtilius, Aeschylique cum abiiceret simplicitatem eo compulsus est ut contra veritatem peccaret atque naturam. — Similia vero saepius apud Euripidem inveniuntur velut in Ione v. 1523 sq. Namque cum Euripides Ionem faciat dubitantem, num mater vere pronuntiet Apollinem secum concubuisse suumque ipsius esse genitorem, nec potius in deum culpam contulerit, deinde cum in extrema fabula in scaenam inducat Dianam, ut hanc removeat suspitionem: eandem sequitur rationem ineptias quasdam respiciens quae in rerum nexu prorsus supervacaneae sunt.

Quae iam proferam ex eodem studio profecta risum fugere nequeunt. Cuius generis sunt ea quae eduntur in Tro. 686 sq. ab Hecuba:

αὐτὴ μὲν οὔπω ναὸς εἰσέβην σκάφος,
γραφῇ δ' ἰδοῦσα καὶ κλύουσ' ἐπίσταμαι.
ναύταις γὰρ ἢν μὲν μέτριος ᾖ χειμὼν φέρειν
προθυμίαν ἔχουσι σωθῆναι πόνων,
ὃ μὲν παρ' οἴαχ' ὁ δ'ἐπὶ λαίφεσιν βεβώς,
ὃ δ' ἄντλον εἴργων ναὸς, ἢν δ' ὑπερβάλῃ
πολὺς ταραχθεὶς πόντος, ἐνδόντες τύχῃ
παρεῖσαν αὑτοὺς κυμάτων δρομήμασιν.

Quorum versuum 686 et 687 insulsos esse atque absurdos omnes fatebuntur. Perspicuum autem est Euripidem haec adiecisse veritum ne quis non aequum esse sibi obiiceret illam mulierem de rebus navalibus loqui. Talia ut infirmaret spectatores docuit eam, etiamsi nunquam mare navi percurrisset, tamen et picturis et narrationibus aliorum harum rerum cognitione imbutam suo iure de iis posse exponere. At prorsus non opus esse tali excusatione nemo non intellegit.

Similes inveniuntur ineptiae in Electra v. 1069 ubi haec exstant:

ἥτις (sc. *Κλυταιμνήστρα*) *θυγατρὸς πρὶν κεκυρῶσθαι σφαγὰς*
νέον τ' ἀπ' οἴκων ἀνδρὸς ἐξωρμημένου
ξανθὸν κατόπτρῳ πλόκαμον ἐξήσκει κόμης.
γυνὴ δ' ἀπόντος ἀνδρὸς ἥτις ἐκ δόμων
εἰς κάλλος ἀσκεῖ διαγράφ' ὡς οὖσαν κακήν.
οὐδὲν γὰρ αὐτὴν δεῖ θύρασιν εὐπρεπὲς
φαίνειν πρόσωπον ἢν τι μὴ ζητῇ κακόν.

Diversa haec quidem sunt ab iis de quibus supra actum est, sed ad idem illud studium referenda. Hic vero videmus quanti Euripidis intersit inventionis novitate mentes delectare spectatorum. Omnino enim nova sunt quae his versibus proferuntur nec a prioribus poetis tradita. Ut enim de Aeschylo taceam qui Clytaemnestram magnanimitate quadam praeditam describit eamque solam ob caussam coniugem facit occidentem, ut filiam suam carissimam ulciscatur ab eo Aulide immo-

latam: etiam Sophocles in exprimendis eius moribus longe aliud secutus est consilium atque Euripides, qui quidem putandus esse mihi videtur post illum docuisse suam fabulam. Nam rem ita instituit ut Clytaemnestra coniugem interimeret furens impudico Aegisthi amore, ille vero eam fingit iam natura inanium fuisse rerum studiosiorem quam honestatis et plus aequo curasse ut facie excelleret quam pulcherrima. Certe nova haec sunt sed insulsa.

Denique Euripideae illius tanquam insulsitatis exemplo sint ea quae in Suppl. 346 sq. profert Theseus ex Adrasto quaerens res a septem contra Thebas ducibus gestas. Est locus hic:

ἕν δ' οὐκ ἐρήσομαί σε, μὴ γέλωτ' ὄφλω,
ὅτῳ ξυνέστη τῶνδ' ἕκαστος ἐν μάχῃ
ἢ τραῦμα λόγχης πολεμίων ἐδέξατο.
κενοὶ γὰρ οὗτοι τῶν τ' ἀκουόντων λόγοι
καὶ τοῦ λέγοντος· πῶς τις ἐν μάχῃ βεβὼς
λόγχης ἰούσης πρόσθεν ὀμμάτων πυκνῆς
σαφῶς ἀπήγγειλ' ὅστις ἐστὶν ἀγαθός;
οὐκ ἂν δυναίμην οὔτ' ἐρωτῆσαι τάδε
οὔτ' ἂν πιθέσθαι τοῖσι τολμῶσιν λέγειν·
μόλις γὰρ ἄν τις αὐτὰ τἀναγκαῖ' ὁρᾶν
δύναιτ' ἂν ἑστὼς πολεμίοις ἐναντίος.

Qui legerit hos versus, mihi non opus esse concedet de iis accuratius agere quidque insit ineptiarum explicare. Omnes intellegunt, nemo non videt.

Haec vero omnia de quibus modo scripsi sunt Euripidea neque ei cum ceteris poetis communia, quam ob rem mihi videbantur non esse praetermittenda. Ac profecto quoniam facultate caruit fabularum bene componendarum tanquam compulsus esse videtur ad singula quaeque quam diligentissime elaboranda ut hoc modo illud compensaret quod natura ei abnegaverat. Supra ex aliis tragoediis attuli exempla e quibus intellegitur hoc studio abreptum longius progressum esse Euripidem modumque excessisse. Iam ad Rhesum perscrutandam transeamus qua in adulescentis tragoedia facile suspicamur iam eiusdem indolis atque artis reperiri vestigia. Atque vero in Rheso mihi videntur duo

maxime loci eadem Euripidei ingenii prae se ferre indicia, iique quam proxime accedentes ad illorum rationem quae supra adscripsi. Exstant vero alter quidem v. 208, alter v. 207 sq. Itaque de priore loco haud multa verba faciam, cum nemo infitietur absurda ibi proferri. Sunt autem versus hi:

λύκειον ἀμφὶ νῶτον ἅψομαι δορὰν
καὶ χάσμα θηρὸς ἀμφ' ἐμῷ θήσω κάρᾳ,
βάσιν τε χερσὶ προσθίαν καθαρμόσας
καὶ κῶλα κώλοις, τετράπουν μιμήσομαι
λύκου κέλευθον πολεμίοις δυσεύρετον,
τάφροις πελάζων καὶ νεῶν προβλήμασιν,
ὅταν δ' ἔρημον χῶρον ἐμβαίνω ποδὶ,
δίβαμος εἶμι· τῇδε σύγκειται δόλος.

Inepta haec esse iam supra mihi videor demonstrasse cum explicarem de Dolonis moribus descriptis.

Restat igitur alter locus v. 296:

στείχων δ' ἄνακτος προυξερευνητὰς ὁδοῦ
ἀνιστόρησα Θρῃκίοις προσφθέγμασιν etc.

in quo offendunt verba *Θρῃκίοις προςφθέγμασιν* quae Bernhardyus reprehendit quasi „scholastischer Einfall". Quod Bernhardyum recte statuisse confiteor, sed id contendo falso eum vetare haec credi Euripidea. Omnesque hoc consentient qui cum his contulerint ea quae modo attuli Tro. 686 et Supp. 846. Nam eadem nimia hic cognoscitur diligentia qua semper utitur in singularum quarumque rerum expositione, si quidem conceditur eo consilio addita esse illa a poeta, ne quis posset movere dubitationem, num si patrio sermone allocutus esset pastor Thraces quid vellet fuissent intellecturi. Itaque eum Thracum sermone usum esse explicat. Certe stolidum est hoc atque absurdum, sed non magis absurdum quam ea quae inveniuntur in Tro. 686. Ac vero tantum abest ut hos Rhesi versus contra Euripidem esse afferendos censeam cum Bernhardyo, ut ab eius sententia quam maxime dissentiens Euripideae rationis notam aliquam iudicem ostendere.

Nec prorsus denique dissimilia ab hisce sunt quae v. 904 leguntur: *ὅσον προσήκει μὴ γένους κοινωνίαν ἔχοντι κἀγὼ τὸν σὸν οἰκτείρω γόνον.*

Iam cum ad finem properet haec de fabulae nostrae compositione disputatio, unum aliquid commemoro quod non minus Euripideum esse arbitror quam idoneum ad meam caussam tuendam. Est vero haec, ut hoc verbo brevitatis gratia uti mihi liceat, ironia quae dicitur tragica, in qua utenda eximiam quandam artem praestat Sophocles. Quae vox quid significet ut illustrem exemplo, illius loci qui exstat Oed. R. 249 sq. mentionem facio. Oedipus enim eum qui Laium, Thebarum regem, occidit exsecratur, deosque orat ut gravissimis eum poenis afficiant et in extremam coniiciant miseriam atque calamitatem. Idem autem addit se non repugnare quin ipse patiatur, si in sua domo versetur is qui scelus commiserit, se sciente. Illa vero ironia tragica in eo posita est quod nescius se ipse exsecratur, in suumque ipsius caput poenas detestatur extremas, qua quidem re efficitur ut spectatores, cum qualis sit rerum status quaeque Oedipodis ratio noverint, metu corripiantur ac misericordia infelicissimi illius viri. Similia apud Sophoclem saepius inveniuntur velut El. 1451 sq. Oed. R. 1086 sq. Trach. 293 sq. Phil. 663 sq. alibi.

Eidem autem rei quam maximam operam dat Euripides Sophoclis exemplum secutus, sed eum non aequiparavit. Nam quae apud illum ex ipso rerum nexu atque conditione sequuntur ab hoc saepius captantur ob eamque caussam artificiosa videntur neque apta ad spectantium animos graviter afficiendos. Quod intellegitur ex hic locis quos ex Euripidis fabulis collegi, nonnullos quidem non reprehendendos: Bacch. 814. Hec. 1006. El. 1116. Supp. 578. Hipp. 1169. Ion. 1276. Med. 908 sq.

Idem vero in Rhesum cadere quin statuam nemo impediet qui haec diligentius perlegerit quae scripta reperiuntur v. 219: *σωθήσομαί τε καὶ κτανὼν Ὀδυσσέως οἴσω κάρα σοι, σύμβολον δ'ἔχων σαφὲς φήσεις Δόλωνα ναῦς ἐπ' Ἀργείων μολεῖν, ἢ παῖδα Τυδέως· οὐδ' ἀναιμάκτῳ χερὶ ἥξω πρὸς οἴκους πρὶν φάος μολεῖν χθόνα*, deinde v. 512: *τοῦτον δ'ὃν ἵζειν φὴς σὺ κλωπικὰς ἕδρας καὶ μηχανᾶσθαι ζῶντα συλλαβὼν ἐγὼ πυλῶν ἐπ' ἐξόδοισιν ἀμπείρας ῥάχιν στήσω πετεινοῖς γυψὶ θοινατήριον. λῃστὴν γὰρ ὄντα καὶ θεῶν ἀνάκτορα συλῶντα δεῖ νιν τῷδε κατθανεῖν μόρῳ.*

Sunt haec rudia arteque carent et primo quisque cognoscit obtutu quid poeta spectaverit. Voluit enim metu perstringere spectatorum mentes et miseratione commovere illorum virorum, quae ut efficeret id hostibus minantes fecit quod ipsis obtigisse omnes sciunt. Sed tamen facere non potuit ut eorum nos misereret quia non satis eleganter descripsit. At in adulescentis fabula hoc non est mirandum, quoniam eodem hoc vitio etiam aliae eius laborant tragoediae.

Iam posteaquam satis de fabulae compositione disputatum est, transeamus ad genus dicendi perscrutandum examinandaque ea quae hic offensioni fuerunt doctis viris. In quaestionem duo veniunt: et rariora quaedam verba nec ea pauca quae exstant in Rheso, et metrica ratio. Itaque ut de illis verbis agam, duarum imprimis rerum rationem habebo: alterius ut nimii eorum numeri quae caussa esse videatur exponam, alterius ut exquiram num sint composita secundum Atticorum usum atque consuetudinem.

Quisquis igitur nostram fabulam perlustraverit eum non fugiet permagnum hic exstare rariorum verborum numerum, multo quidem maiorem quam in ceteris Euripidis tragoediis. Sunt autem in his et *ἅπαξ λεγόμενα* quae vocantur et talia verba quae quia semel apud poetas tragicos reperiuntur *ἅπαξ τραγικά* breviter sunt appellata. Vaterus vero cum illud in Rhesum non magis cadere statuat quam in reliquas fabulas, ipse hanc suam sententiam infirmavit, nam ne summa quidem dedita opera e Bacchis, etiamsi versuum multitudine Rhesum longe superant, dimidio minorem rariorum verborum numerum potuit afferre.

Cuius rei quae caussa sit suspicari magis licet quam demonstrare. Mihi quidem videtur Euripides prima iuventute non eam iam exercuisse *κεκραμένην τῆς λέξεως μεσότητα* quam ei tribuit Dion. Hal.[1]), sed incubuisse in dicendi quoddam genus ab usu quotidiano quam longissime remotum. In qua

[1]) Vett. scr. cens. 2, 11 p. 423.

re magistro utebatur Aeschylo, quem nemo nescit et elocutionis magnificentia insignem esse et in inveniendis verbis atque conformandis longe praestantissimum. Hoc probabiliter coniicio eam maxime ob caussam, quod omnino etiam alias eum aemulari videtur in fabulis suis, saepissime quidem impugnans ut intellegitur ex iis quae in El. 530 leguntur: *πολλοῖς δ'ἂν εὕροις βοστρύχους ὁμοπτέρους καὶ μὴ γεγῶσιν αἵματος ταὐτοῦ γέρον* referenda ad Aesch. cho. 229 *σκέψαι κόμῃ προσθεῖσα βόστρυχον τριχός*, deinde ex duobus versibus perspicitur qui supersunt e Philoctetis Aeschyli quidem hic: *φαγέδαινα ἥ μου σάρκας ἐσθίει ποδός*, Euripidis hic: *φαγέδαιν' ἀεὶ μου σάρκα θοινᾶται ποδός*. Illius imitationis, ut omnes consentiunt, ne in nostra quidem tragoedia desiderantur vestigia, siquidem v. 308 *πολλοῖσι σὺν κώδωσιν ἐκτύπει φόβον* respicit Aesch. Sept. 386 *χαλκήλατοι κλάζουσι κώδωνες φόβον* et v. 446 *ῥίπτεις κυβεύων τὸν πρὸς Ἀργείους Ἄρην* referendus est ad Aesch. Sept. 414 *ἔργον δ'ἐν κύβοις Ἄρης κρινεῖ.*

Ad idem studium fabularum Aeschyli pertinere censeo quod in Rheso tantus rarissimorum verborum invenitur numerus. Cum enim non improbandum videretur Euripidem in illius poetae tragoediis legendis praecipue esse versatum, facile nobis persuademus eum in eius morem incidisse atque consuetudinem. Itaque factum est ut ad invenienda verba atque conformanda summam adhiberet diligentiam. Nec taman eum aequiparavit cuius exemplum secutus est, caret enim poetica vi ac granditate orationis quibus ille excellit, ut intellegamus tale dicendi genus quale Aeschylus exercuit eius indoli atque ingenio prorsus non convenire. Qua re non dolendum est Euripidem postea longe aliam viam ingressum hanc Aeschyleam rationem abiecisse. Ergo in hac fabula eum concedamus in verborum conformatione atque compositione illius esse imitatorem, multo quidem inferiorem magistro.

Tum vero — cuius rei culpam sustinere videtur immatura aetas — saepe dictio Rhesi impolitior est neque satis limata. Quod haec probant exempla: *εὐτυχεῖν* quod v. 56—65 ter exstat, hoc est v. 56. v. 60. v. 64., *ναῦς ἐπ' Ἀργείων μολεῖν* quae leguntur v. 150. 155. 221. 589. et similiter v.

203. *ἥσω ναῦς ἐπ Ἀργείων πόδα* v. 503 *ναῦς ἐπ' Ἀργείων φέρει*, deinde v. 255. *τετράπουν μῖμον ἔχων ἐπὶ γᾶν*, v. 579. *θρασὺς γὰρ Ἕκτωρ νῦν ἐπεὶ κρατεῖ θρασύς*. v. 633. *οὔκουν ὑπάρχειν τόνδε κατθανόντα χρή*; v. 661. *οὐδὲν ἐν στρατῷ νέον* 701. *νησιώτην σποράδα κέκτηται βίον.* 886. *τίς ὑπὲρ κεφαλῆς θεός, ὦ βασιλεῦ, τὸν νεόδμητον νεκρὸν ἐν χειροῖν φοράδην πέμπει*;

Transeo ad id quod secundum ostendere mihi proposui, nostrum poetam non peccavisse in Atticorum usum atque consuetudinem, qua in re subeunda eorum solum verborum rationem habebo quae aut nusquam alibi inveniuntur aut in ceteris Graecorum tragoediis non exstant, indice quidem usus ab Hagenbachio composito.

A ceteris vero eiusmodi verbis singula secludo in quibus aliquid inesse offensionis concedo, partim quod analogia mihi videntur carere, partim quod non saepius apud poetas tragicos leguntur:

v. 215. *δίβαμος*. Saepissime quidem adiectiva cum *βαμων* composita inveniuntur velut *τετραβάμων* Tro. 517. Phoen. 808 alia. (Editionibus utor Aeschyli et Sophoclis Dindorfianis, Euripidis Nauckiana.)
v. 417. *ἄησις*, cum haud raro scriptum reperiatur *ἄημα* cf. Ag. 1379. Eum. 905. Soph. Ai. 674.
v. 511. *στρατόπεδα*. Num. plur. apud poetas non exstat, sed sing. invenitur in Aesch. Sept. 79.
v. 553. *κατακούω.*
v. 588. *ἀκινδύνως.*
v. 712. *ῥακόδυτος.*
v. 761. *ἀβούλως.*
v. 828. *ὦ ἄνα* quod alias in diis solis invocandis usurpatum hic homini eique Hectori tribuitur.

Hic crediderim vel poetam maiore aliqua licentia esse usum vel casu factum esse ut non saepius reperiantur apud poetas illa vocabula aut formae.

Quae restant verba sunt haec:

v. 3. *τευχοφόρος* eodem modo conformatum quo *ἀνθονόμος* Aesch. Supp. 539 aut *κεροφόρος* Eur. Bacch. 691.

33. *κεροδετος.* Similia sunt: *χρυσόδετος* Soph. El. 837. *χαλκόδετος* Aesch. Sept. 160 *γομφόδετος* Aesch. Supp. 846. *ἀδαμαντόδετος* Pro. 426. *ἐλεφαντόδετος* Iph. Aul. 582.

111. *νυκτὸς ἐν καταστάσει* fere idem est quod *νύξ.* Ceterum cf. *κατάστασις ὀμμάτων* Med. 1197.

134. *ταχυβάτης* cf. *ἁβροβάτης* Pers. 1072.

192. *εὐσπλαγχνία.* Originem duxit ab adiectivo *εὔσπλαγχνος* ut *εὐστοχία* ab *εὔστοχος, εὐφημία* ab *εὔφημος.* Adiectiva quae cum *σπλαγχος* composita sunt affero *ἄσπλαγχνος* Soph. Ai. 472. *θρασύσπλαγχνος* Pro 730. *μεγαλόσπλαγχνος* Med. 109.

205. *κλωπικός.* Sequitur analogiam verborum *ποιμὲνικός, ῥητορικός* etc.

256. *μῖμος* p. *μίμημα,* similiter e contraria ratione usurpatur *λάτρευμα* p. *λάτρις* Tro. 1106.

260. *κακόγαμβρος γόος* a qua verborum coniunctione haud multum differt haec: *κακονυμφοτάτα ὄνασις* Hipp. 757.

273. *πρόσαυλειος.* De talibus verborum compositionibus conferenda sunt quae exponit Lobeckius ad Phryn. Par. p. 712. Ibi de *ὑπόρειος, παρόρειος* agitur quae haud prorsus diversa sunt ab hoc adiectivo.

274. *δόρη* p. *δόρατα.* De hac forma scribit Vaterus: „Apte Bergkius ad Anacr. p. 142 ubi plura similia recensentur (cf. eundem ad frg. 7) attulit ex Polluce 7, 158. 10, 145 Theopompi versum qui exstabat *ἐν Καπηλίσιν· ἐλεφαντοκώπους ξιφομαχαίρας καὶ δόρη.* Dativus *δόρει* saepe invenitur apud poetas tragicos ut Aesch. Supp. 846 Soph. Ai. 1056, Oed. Col. 620. 1314. 1386.

276. *ἀνὴρ γὰρ ἀρχῆς μυρίας στρατηλατῶν* est artificiose dictum. Sed similia saepius leguntur apud Euripidem. Adscribo haec: Andr. 1086 *τρεῖς μὲν φαεννὰς ἡλίου διεξόδους θέᾳ διδόντες ὄμματ' ἐξεπίμπλαμεν.* Hec. 362 *προσθεῖσ' ἀνάγκην σιτοποιὸν ἐν δόμοις.* ib. 925, *χρυσέων ἐνόπτρων λεύσσουσ' ἀτέρμονας εἰς αὐγάς.* Bacch. 534. *ναὶ τὰν βοτρυώδη Διονύσου χάριν.* Herc. f. 992. *μυδροκτύπον μίμημ' ὑπὲρ κάρα βαλὼν ξύλον καθῆκε παιδὸς εἰς*

ξανθὸν κάρα. ib. 1269 *ἐπεὶ δὲ σαρκὸς περιβόλαι' ἐκτησάμην ἡβῶντα* = *ἐπεὶ δὲ ἥβησα.* Iph. Taur. 634 *καὶ τῆς ὀρείας ἀνθεμόρρυτον γάνος ξουθῆς μελίσσης εἰς πυρὰν βαλῶ σέθεν.* Ion. 19 *κοιλῆς ἐν ἀντίπηγος εὐτρόχῳ κύκλῳ.*

296. *προυξερευνητής* a *προυξερευνάω* ut saepe.

304. *ἐξαυγής.* Haud raro exstant apud poetas tragicos verba cum *αυγης* composita ut Ion. 890 *χρυσανταυγής.* — Alc. 261 *κυαναυγής.* Oed. Col. 685 *χρυσαυγής.* — Trach. 524 *τηλαυγής.* Hec. 135 *μελαναυγής.*

308. *ἐκτύπει φόβον* poetice dictum est pro *κτύπῳ φόβον ἐνίει.* Cf. quae suspra scripsi p. 32.

317. *εὐσταθέω ἅπαξ* trg. ab *εὐσταθής* Il. Σ 374 alibi, ut *εὐτυχέω — εὐτυχής, εὐσεβέω — εὐσεβής.*

318. *ἕρπει κατάντης συμφορὰ πρὸς τἀγαθά.* — *κατάντης* est „propitius“ ut *προσάντης* „infestus“ (Med. 381). Schol.: *οὐ προσάντης οὐδὲ δύσβατος.*

327. *ἐπίμομφος* hic usurpatum est sensu activo. Eadem ratio est verbi *ἐπίφθονος* quo utitur sensu activo Aeschylus in Ag. 133 „invidus“, sensu passivo in Supp. 201 „invisus“ alibi.

340. *χρυσοτευχής* verbum compositum eiusdem generis est cuius *χρυσοφεγγής* Ag. 288.

349. *καλλιγέφυρος* ut *καλλίπρῳρος* Ag. 236 alia.

353. *ὑδροειδής* cf. *πορφυροειδής* Aesch. Supp. 529. — *ὑδρόεις* Eur. Hel. 349.

360. *παναμερεύω* a *πανάμερος* Pro. 1024, *παναμέριος* Hipp. 369. Similiter *πανδοκεύω* Her. 4, 95; Plat. Legg. 11, 918 e. a *πάνδοκος* Aesch. Sept. 860. Cho. 662 alibi.

374. *δίβολος.* Eodem pertinet *δίκωπος* Alc. 252 *δίγονος* Eur. El. 1179. — deinde cf. *κραταίβολος* Bacch. 1096, *πρωτόβολος* Tro. 1069.

382. *πολίαρχος.* Hoc non damnandum est nam ea quae Pind. Nem. 7, 85 leguntur vetant: *ἑᾷ μὲν πολίαρχον εὐωνύμῳ πάτρᾳ.*

417. *δίψιον πῦρ θεοῦ.* Adiicio cetera: *ψυχρὰν ἄησιν δίψιόν τε πῦρ θεοῦ μένουσι καρτεροῦντες.*

πῦρ θεοῦ ut φλὸξ θεοῦ Pro. 22 scriptum est pro ἥλιος, nec mirum; hoc solum multos offendit quod soli tribuitur epitheton δίψιος. At in hisce non haereo nam solis ardor dicitur sitiens secundum poetarum morem quia sitim facere solet. Sic igitur locum puto esse interpretandum: et hiemis frigus perferunt milites et solis aestum, qui quidem eo molestior est quo magis siti vexantur homines.

487. πέλτην ἐρεῖσαι. Haec verborum coniunctio non abhorret ab ea quae invenitur in Eur. Supp. 702 ἀντέρειδε τοῖς Ἐρεχθείδαις δόρυ.

492. ἐντάξαι p. ἀντιτάξαι. Musgravius cui Nauckius assentitur coniicit ἀντᾶραι. Sed cum libri lectionem habeant ἐντάξαι et ex aliorum vocabulorum analogia sequatur praepositionem ἐν pro ἀντί in verbis compositis reperiri eam retinendam esse censeo. Talia sunt ἐνίστασθαι Thuc. 8, 69 alibi, deinde ἐνστάτης Soph. Ai. 104 cuius verbi iam Matthiaeus mentionem fecit. Simili ratione Euripides usus est vocabulo ἐντείνειν Or. 698.

496. εὐδοξέω — εὔδοξος Med. 592. Supp. 779. Hipp. 772. — εὐδοξία Med. 628. — ἀδοξέω Hec. 294. κακόδοξος Andr. 779.

503. πτωχικός cf. ξενικός Ion. 722. Tro. 569 alia.

515. θοινατήριον a θοίνη ut εὐνατήριον ab εὐνή.

520. νυχεῦσαι. Apte Gruppius affert ἐννυχεύειν Ant. 785.

525. δέχθαι forma Homerica est. Item apud Euripidem ἤλυθον in dialogo ter exstat: El. 598. Tro. 374. ib. 976. Deinde etiam Tro. 1315 redolent usum Homericum: μέλας γὰρ ὄσσε κατακαλύπτει θάνατος cf. Il. Δ, 461 etc. Infra μεμβλωκότων v. 629 eodem pertinet.

534. μηνάς p. μήνη. Similiter nom. prop. Μαῖα et Μαιάς Eur. Hel. 243, σπίλος—σπιλάς Ant. 966, οἴνη Bacch. 535, Phoen. 229 — οἰνάς Ion. b. Athen. p. 447 d., δειρή Pind. Ol. 3, 48 — δειρὰς Ai. 697. Ant. 832. Phoen. 206. Alia exempla attulit Vaterus.

538. „τίς ἐκηρύχθη πρώτην φυλακήν cum accusativo obiecti.“ Hagenbachius. Sed in versibus inde a v. 527 usque ad

v. 527 lacunam inesse constat quae qua ratione supplenda sit dubium est. Plerique hodie consentiunt in quibus G. Hermannus, G. Dindorfius, Vaterus, Nauckius post v. 538 excidisse versum paroemiacum, id quod et metricae rationi prorsus convenit et ad illas tollendas difficultates quarum Hagenbachius mentionem facit aptissimum mihi videtur. Hunc vero qui excidit versum bene supplevit Hermannus quocum scribi iubeo: τίς ἐκηρύχθη πρώτην φυλακὴν πάσης στρατιᾶς προκαθῆσθαι cf. v. 4 οἳ τετράμοιρον νυκτὸς φυλακὴν πάσης στρατιᾶς προκάθηνται.

553. νυκτίβρομος quod scribitur secundum Piersoni optimam coniecturam pro νυκτίδρομος. Similia multa exstant ut Ag. 12 νυκτίπλαγκτος alia.

566. ψόφος στάζει δι᾽ ὤτων est inaudite dictum secundum Hagenbachium. Sed non ita est. Nam cum ῥέω haud raro usurpetur de rumoribus qui divulgati sunt, cui rei documento est quod scriptum invenitur Oed. C. 258 τί δῆτα δόξης ἢ τί κληδόνος καλῆς μάτην ῥεούσης ὠφέλημα γίγνεται; nihil impedit quin credamus στάζειν eodem sensu posse dici a poetis.

569. κλάζει σιδήρου. Hic genetivus non magis offendit quam ille qui legitur in Soph. El. 1423 φοινία δὲ χεὶρ στάζει θυηλῆς Ἄρεος aut qui exstat in Aesch. Ag. 1310 τόδ᾽ ὄζει θυμάτων ἐφεστίων. Recte Vaterus ad haec annotat: „Genetivus suspensus est a κλάζει quod ut ὄζειν, πνεῖν et similia sonitus modum genetivo exprimit aut adiectivo.“

586. καρατομέω. Notissimum est Homericum δειροτομέω Il. Σ 336 alibi.

604 εἰσδρομή eam sequitur analogiam quam εἰσβολή Ion. 722 saepius.

606. καράτομος σφαγή est poetice dictum. Similiter Tro. 564 καράτομος ἐρημία.

654. κειμήλιον de persona dictum. At in verborum coniunctione hoc non mirum videtur: μέγιστον δ᾽ ἐν βίῳ κειμή-

λιον κρίνας σε τῇδε προσθέσθαι πόλει. Ceterum cf. θησαυρός de cadavere dictum Ant. 30.

702. νησιώτης σποράς βίος breviter scripsit Euripides pro ἐν νήσοις σποράσι βίος. In hac verborum coniunctione Nauckius cum offendat sic scribit: νησιώτης σποράδα κέκτηται quam quidem coniecturam probabilem esse nego quod dubito num σποράδα κέκτηται βίον illo adiectivo omisso conveniat Graeci sermonis usui. Praeterea nostram lectionem tuentur quae scripta sunt in Heracl. 86 οὐ νησιώτην, ὦ ξένοι, τρίβω βίον.

716. ψαφαρόχρους cf. λιπαρόχρους Theocr. 2, 102, 165 et ψαρφαρόθριξ h. Hom. 19, 32 (ed. Hermanniana).

744. τολυπεύσας. Est hoc Homericum sed ἐκτολυπεύειν invenitur in Ag. 1033.

788. ἐξώρμα φόβος. Similia sunt quae saepe leguntur φόβος ὑπέρχεται, δύεται, ἔχει, φόβος ἀίσσει Tro. 156.

814. ἄπληκτος „non saucius, integer" ut ἔμπληκτος Ai. 1358 alibi compositum, sed alio sensu dictum.

875. εἰς σὲ τείνεται γλῶσσα. Hoc eodem pertinet quo γλῶσσαν ἵημι Soph. El. 596. Similiter dicitur βοὴν τείνειν Med. 201.

881. λεωφόρος sc. ὁδός haud raro apud optimos prosae orationis scriptores. Nec abhorret ab hisce quod Pers. 113 exstat: λαόποροι μηχαναί „populo transitum praebentes".

887. νεόκμητος cf. νεόδμητος Med. 623 alibi.

921. χρυσόβωλος cf. Homericum ἐρίβωλος et πολύβωλος Eur. frg. 231. Aptior etiam ad comparandum videtur καλλίβωλος Or. 1382.

934. κορύσσειν. Huius verbi legitur una apud Euripidem forma κεκορυθμένος Andr. 279. Iph. Aul. 1073. Sed quae hic scripta sunt ἀλκὰς κορύσσοντ' ad Homeri exemplum puto esse referenda; praeterea et Hesiodus sc. Herc. 148 et Pind. Isth. 7, 54 utuntur verbo κορύσσειν eadem ratione qua hic noster poeta.

964. καρποποιός cf. παιδοποιός Andr. 4 τεκνοποιός Tro. 852.

971. ἀνθρωποδαίμων. Eadem est ratio verbi θεομήστωρ Pers. 655 aliorum.

Sed non solum in hisce vocabulis de quibus modo expositum est, docti viri haeserunt, sed etiam in iis quae haud saepe inveniuntur scripta apud poetas tragicos et Aeschylum, et Sophoclem, et Euripidem. Ea quoque Hagenbachius indici suo inseruit quem hac in quaestione tractanda auctorem sequar. Neque vero hic opus esse mihi videtur singula quaeque quam accuratissime refelli, sed satis mihi est e binis poetarum tragicorum fabulis sub adspectum posuisse illa vocabula quae ut comprobaret Rhesum ab imitatore esse conscriptam Hagenbachius enumeravit. Sunt autem haec apud Aschylum:

Persae.

44. δίοποι Res. 741. cf. Eur. Frg. 450 (Hipp.).
87. οὔτις ὑποστάς. R. 375.
301. μελάγχιμος R. 962. cf. Aesch. cho. 11.
715. σκηπτός R. 673. — cf. Ant. 418. Eur. Andr. 1046.
936. ἰὰν R. 553.

Eumenides.

24. οὐδ' ἀμνημονῶ R. 647. — cf. Iph. Taur. 361.
185. χρίμπτεσθαι R. 644. — cf. Cycl. 406.
186. καρανιστῆρες δίκαι R. 867 καρανιστὴς μόρος.
249. τίθησιν πόδα R. 280. — cf. Iph. Taur. 752.

Deinde apud Sophoclem haec reperiuntur verba rariora quae eadem in Rheso exstant:

Electra.

102. οἰκτρῶς θανόντος R. 892.
148. ὀλοφύρεται R. 896.
312. ἦ κάρτα. R. 476.
837. χρυσόδετος R. 383. — cf. frg. Soph. 224 (Tham.).
1074. σαλεύει R. 249. — cf. Oed. R. 23.

Trachiniae.

14. κρουνοί R. 790. — cfr. Eur. Hec. 568.
746. βαρεῖα συμφορά R. 732 — cf. Eur. Alc. 856.
772. δυσδαίμων R. 899. — cf. Oed. R. 1302.
1066. πρεσβεύσῃς R. 941.
1247. vid. 611.

Denique sequantur Euripidis duae fabulae:

Helena.

69. *προσεικάσαι* R. 696. — cf. Sept. 431.
216. *κύκνου πτερόν*. R. 618.
421. *εἰκάσαι πάρεστι*. R. 803.
526. *χριμπτόμενος* R. 644. — cf. Eum. 185. Cycl. 406.
620. *ἄδην* R. 480. — cf. Ion. 975.
712. *ἀναστρέφει*. R. 332.
739. *καραδοκεῖν*. R. 144.
1085. *πλημμελές* R. 858. — cf. Med. 306.
1383. *ἐξήσκησε*. R. 922. — cf. Oed. C. 1603.
1660. sq. de sententia cf. R. 634.

Ion.

685. *θέσφατά με σαίνει* cf. R. 55 *σαίνει μ' ἔννυχος φρυκτωρία.*
975. *ἄδην* R. 480.
1006. *ἐν τῷ καθάψασ' ἀμφὶ παιδὶ σώματος* cf. R. 202.
1071. *φαεννός* R. 59.
1410. *πλέκω* R. 834.
1517. *ἐν φαενναῖς ἡλίου περιπτυχαῖς* R. 59 *φαεννοὶ ἡλίου λαμπτῆρες.*

Iam cognoveris quale consilium Hagenbachius secutus sit in indicibus componendis. Nihil adiicio, ipsa res loquitur; hoc tamen affirmo in Rheso haud multa restare verba, quae in suspitionem illi non venerint.

Deinde ut transeamus ad metricam fabulae rationem, omnes fere docti viri consentiunt metra et dialogi et chori composita esse optime nec hac ex parte ullam ansam praeberi reprehensionis. Quod iudicaverunt et qui summis tollunt laudibus tragoediam nostram et qui quam maxime carpunt atque vituperant, hoc tamen dissentientes quod hi illud deberi arbitrantur diligentiae imitatoris qui uberrimam habuerit tragicorum cognitionem, illi metra orta esse existimant ea ipsa aetate qua summi poetae tragici fabulas suas docuissent. Accuratius de metrica Rhesi ratione scripsit Spenglerus in libello cuius supra mentionem inieci, ab huiusque fabulae numeris profectus studuit demonstrare ad Euripidem eam pertinere.

Maxime vero quod Hermannus [1]) contendit ad Alexandrinorum aetatem, cum Sositheus instauraret tragoediam, esse Rhesum referendam impugnat Spenglerus, quoniam eam legem quam observasse dicit accuratissime poetas Alexandrinos, ne admitterent in versibus suis longae iambici pedis syllabae solutionem, poeta noster neglegere non dubitaverit. Huic rei documento esse statuit Lycophronis Cassandram, cuius in 1474 versibus nisi decies sexties tribrachus aut dactylus non inveniatur. Eius vero verba sunt haec: [2]) „Frequentissimam autem in Rhesi versibus solutionem inesse cuique fatendum erit qui quasi praeteriens numerum solutionum ascriptarum aspexerit: ergo Hermanni argumentatio ita procedere debebat, quod tot solutiones inveniuntur recentioribus Atheniensium fabulis est annumeranda“ etc. Recte hic monuit Menzerus [3]) Spenglerum falsa proferre. „Iam vero, inquit, quis est quin suspicetur tot solutiones ab eo ascriptas esse quot in recentioribus tragoediis insunt? — inveniuntur enim in Supplicibus circiter 170, in Troadibus 203, in Helena 390, in Oreste 570. At quot ascripsit? 57! — nam omisit versus 82. 166. 381. 601. 613. 904. 962, — igitur tot quot in mille Aeschyli Persarum sive Aiacis Sophoclis versibus insunt.“ Adiicere licet eundem fere solutionum pedis iambici numerum in omnibus Euripidis tragoediis inveniri quae conscriptae sunt ante Ol. 89. Exstant enim in Alcestidis 774 versibus iambicis 51 solutiones, 71 in Medeae 1032, nec longe alia est Aeschylearum fabularum metrica ratio siquidem in Agamemnonis 889 iambicis versibus 56 insunt solutiones. Ergo apparet Rhesi versus iambicos omnino non differre ab iis qui deprehenduntur in optimis Atticorum tragoediis. Neque vero aliter chori metra composita sunt, id quod demonstrari opus esse nego cum omnes concedant. Huius unius rei mentionem iniicio, etiam eo Alexandrinorum poetarum tragicorum consuetudinem dissentire a Rhesi auctoris ratione, quod illi carmina chori omnino ne-

[1]) l. l. p. 275.
[2]) l. l. p. 12.
[3]) l. l. p. 28.

glexerunt, ita neglexerunt, ut Lycophron ne unum quidem Cassandrae intexeret carmen, hic haud pauca inter dialogum interposuit.

Denique priusquam finem faciam disputationis meae paucis exponam quid mihi videatur esse statuendum de fabulae nostrae prologo, id quod difficillimum esse arbitror ad diiudicandum. Cum enim haec quam nos habemus tragoediam careat prologo illo Euripidea consuetudine conscripto incipiatque ab anapaesticis metris in altero argumentorum eorum quae Rheso adiecta sunt legimus duos ferri prologos. Verba sunt haec: *πρόλογοι δὲ διττοὶ φέρονται . ὁ γοῦν Δικαίαρχος ἐκτιθεὶς τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Ῥήσου γράφει κατὰ λέξιν οὕτως·*

νῦν εὐσέληνον φέγγος ἡ διφρήλατος

ἐν ἐνίοις δὲ τῶν ἀντιγράφων ἕτερός τις φέρεται πρόλογος πεζὸς πάνυ καὶ οὐ πρέπων Εὐριπίδῃ· καὶ τάχα ἄν τινες τῶν ὑποκριτῶν διεσκευακότες εἶεν αὐτόν· ἔχει δὲ οὕτως.

ὦ τοῦ μεγίστου Ζηνὸς ἄλκιμον τέκος etc.

Duos autem prologos cum grammatici persuasum haberent, ab Euripide non posse esse profectos, deinde cum nostram Rhesum neutrum viderent habere: mox discidium ortum est, utrum alter ille prologus Euripideo mori conveniens praefigendus esset fabulae necne. Qua in quaestione etiamsi aliter alii solent iudicare de eadem re, nemo tamen hodie dubitat quin is prologus quem iam qui argumentum scripsit non dignum esse Euripide censuit, ab eo non sit conscriptus. Est igitur dubium num alter ille prologus e quo unus solus superest versus Euripidi sit tribuendus. Atque fuerunt qui dicerent, cum duo ferrentur prologi, ex rerum natura sequi neutrum ad poetam referendum esse idemque cadere in nostram tragoediam quod in Theogoniam Hesiodi, cuius septem exordia traderentur aut in Arati Phaenomena, cuius carminis quatuor aut quinque exstarent initia. Hoc Gruppius [1]) iudicat, Matthiaeus [2]), Vaterus [3]). Quam in opinionem Matthiaeum impugnans

[1]) l. l. p. 336.
[2]) Euripidis editio tom. VIII. p. 3.
[3]) Vind. p. 59.

iure invehitur Hermannus [1]). Is autem censuit eum versum qui reliquus esset ex prologo pertinere ad Rhesum fabulam ab Euripide scriptam, hodie non servatam, eumque prologum tribuendum esse Minervae Iunonis mandata exponenti Aliud de eodem versu sensit Hartungius [2]) qui non modo Hermanno non assentitur, verum etiam ita eum aptum esse existimat ad universam fabulae compositionem ut totum prologum ex eo construxerit. Neutra probari potest sententia.

At stabilivit opinionem suam Hartungius afferens et tragoediam Attii quae inscripta est Nyctegresia, cuius perpauci versus in manus nostras venerunt, et testimonium scholiastae e quo elucere videtur recte eum iudicasse. Iam omissis illis tragoediae Attianae reliquiis, cum incertiores ac pauciores sint quam ut ex iis possit diiudicari quid de fabulae nostrae prologo sit statuendum, ad scholion explicandum transeamus. Annotatum autem est ad Hec. 1: „*Ἀφεὶς ὁ Πολύδωρος τὸ σῶμα ἑαυτοῦ καὶ μόνη ψυχὴ ὢν αἰωρεῖται ἐπάνω τῆς μητρὸς αὐτοῦ καὶ λέγει εἰς ἐπήκοον αὐτῆς τήν τε σφαγὴν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐσομένην τῇ ἀδελφῇ αὐτοῦ Πολυξένῃ ὑφ' Ἑλλήνων· ἐποίησε δὲ τοῦτο ὁ ποιητὴς ἐξεπίτηδες, ἵνα δῆλα πᾶσι ποιήσῃ τὰ κατὰ τὸν Πολύδωρον, ὃ καὶ ἐν ἀρχῇ πάντων τῶν αὐτοῦ δραμάτων ποιεῖν εἴωθεν.* Sed huius testimonii prorsus incerta est fides. Tradita enim sunt duo scholia quae illi nos nimium confidere vetant. Quorum alterum legitur in Aristophanis Thesmophoriazusis qua in comoedia ad v. 1065 a scholiasta adscriptum est:

ὦ νὺξ ἱερά,
ὡς μακρὸν ἵππευμα διώκεις
ἀστεροειδέα νῶτα διφρεύουσ'
Αἰθέρος ἱερᾶς
τοῦ σεμνοτάτου δι' Ὀλύμπου etc.

ὁ Μνησίλοχος ὡς Ἀνδρομέδα. τοῦ προλόγου τῆς Ἀνδρομέδας εἰσβολή, alterum apud Theocritum 2,166 *ὅτι δὲ ἐπὶ ἅρματος ὀχεῖται ἡ νύξ Εὐριπίδης· ‚ὦ νύξ — νῶτα διφρεύουσα.* Haec igitur docent Andromedam fabulam tali prologo, qualem

[1]) l. l. p. 276.
[2]) l. l. p. 15.

pleraeque Euripidis tragoediae habent, caruisse a metrisque anapaesticis cepisse principium. Accuratius de hac re scripsit Vaterus [1]) a quo scholia illa repetivi.

Postquam igitur ostendimus non omnes Euripidis fabulas talibus prologis instructas fuisse, quae Rhesi sit ratio est inspiciendum. Itaque neutrum eorum prologorum, quorum singuli versus sunt proditi, ab Euripide profectum esse existimo, utrumque ab histrionibus conscriptum, ita quidem ut melior ille posteriore aetate fieret, cum alter prologus priore tempore scriptus fabulaeque adiectus Euripideo ingenio videretur esse indignior. Nostrae vero Rhesi auctor in initio tragoediae metris amapaesticis usus est. Primum enim hoc argumentorum scriptores testantur, quos eam tragoediam quae in nostris manibus est destituta prologo in summa breviter circumscribenda respexisse luce clarius apparet, deinde vero fabula ita composita est ut nihil sit caussae cur mancam eam lacunaque affectam putemus, denique id quod supra dixi de Euripidis in nostra fabulae imitatione Aeschylea idem arbitror comprobare. Etenim cum initio nostrae Rhesi Euripides anapaesticis numeris uteretur, videtur ante oculos habuisse exemplum Aeschyli cuius in duabus tragoediis, et Persis et Supplicibus, hoc idem deprehenditur. Itaque ut in inveniendis vocabulis illius vestigia persecutus est, ita ne in hac quidem re eum non est imitatus.

Cum iam in eo sit ut breviter ea comprehendam quae studui ostendere, mentio iniiciatur necesse est Schenkelii [2]), qui de hac re simile aliquid iudicavit, ita tamen ut levius attingeret quod ego pluribus verbis exposui. Totius vero meae disputationis summa est haec. Nostra tragoedia quamvis permultis neque iis levioribus vitiis laboret, spuria tamen non est ducenda nam cum in aliis Euripidis fabulis eadem vitia deprehenduntur, tum singulae quaedam res Euripideum ingenium atque indolem videntur ostendere. Dictio autem

[1]) Vind. 58.

[2]) Jaresbericht über Euripid. Literatur, Philolog. Tom. 20, p. 484.

et rarioribus vocabulis plena et rudis saepius atque impolita adulescentem prodit Aeschyli magniloquentiam imitantem granditatemque verborum sed non satis exercitum in tragico illo genere dicendi nec orationis moderandae peritum. Ergo imitator quidem Rhesum scripsit, sed non ille quem volunt scripsisse Hermannus aliique multi, poetam seu ad Alexandrinorum aetatem seu ad Alexandri magni tempora referendum, immo vero Aeschyli imitator Euripides cum esset adulescens. —

Vita.

Natus sum Paulus Fridericus Albert Cothenis, in urbe Anhaltinorum, die IX. mensis Maii anno h. s. 55. patre Carolo qui alteri ecclesiarum Nienburgensium praeerat pastor, matre Agnesia e gente Meyer quos mortuos esse vehementer maereor. Primis literarum elementis imbutus X annorum puer in gymnasium Cotheniense receptus sum. Quindecim annos natus fidei adductus sum evangelicae. A. 1873 testimonio maturitatis instructus Tubingam me contuli, qua urbe haud ita multo post relicta universitati Lipsiensi inscriptus sum. Ibi per IV semestria auditor fui Ritschelii, Curtii, Zarnckii, aliorum, deinde in universitate Fridericiana Halensi cum Vitebergensi consociata scholis interfui Keilii, Zacheri, Erdmanni, Haymii virorum doctissimorum quibus non minus quam praeceptoribus meis summas gratias debeo.

THESES.

I.

Quae in altero Rhesi tragoediae argumento leguntur: *η δὲ περὶ τὰ μετάρσια πυλυπραγμοσύνη* non pertinere ad Euripidis studium astrologiae.

II.

Iniuste Nauckium verba Rhesi v. 853 *εἰ μή τις θεῶν ἔφραζε τοῖς κτανοῦσιν* a Rhesi fabula aliena esse iudicare.

III.

Andromachae Euripideae versus 100—116 esse spurios statuo.

IV.

Principem locum tenere debet in gymnasiis non Latina lingua, sed Graeca.